

**ДОКУМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКАТА БАНКА
ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И РАЗВИТИЕ**

СТРАТЕГИЯ ЗА БЪЛГАРИЯ

УТВЪРДЕНА ОТ СЪВЕТА НА ДИРЕКТОРИТЕ НА 15 ОКТОМВРИ 2003 Г.

TABLE OF CONTENTS

РЕЗЮМЕ	3
1. Портфейлът на Банката	6
1.1 Обзор на дейностите по последни отчетни данни.....	6
1.2 Изпълнение на предходната стратегия за страната.....	7
1.3 Въздействие на портфейла върху прехода	8
1.3.1 Реален сектор.....	9
1.3.2 Инфраструктура и околна среда.....	9
1.3.3 Финансов сектор	10
1.4 Поуки	11
1.5 Структура на портфейла	11
1.6 Мобилизирано съфинансиране.....	11
2. ОПЕРАТИВНА СРЕДА	13
2.1 Обща среда на реформите	13
2.1.1 Политическа обстановка	13
2.1.2 Присъединяването към ЕС, членството в НАТО и регионалната интеграция	13
2.1.3 Демографско и социално положение	15
2.1.4 Трудови отношения.....	15
2.1.5 Престъпност и корупция.....	17
2.1.6 Законодателна реформа.....	17
2.1.7 Околна среда.....	18
2.2 Развитие на прехода и отговорът на икономиката	19
2.2.1 Макроикономически условия за дейността на Банката.....	19
2.2.2. Успехи и предизвикателства на преход	20
2.3 Достъп до капитал.....	22
3. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ	24
3.1 Приоритети на Банката за периода на Стратегията	24
3.2 Предизвикателства по сектори и целите на Банката	24
3.2.1 Развитие на частния сектор.....	24
3.2.2. Инфраструктура.....	28
3.2.3 Съфинансиране и предприсъединителни фондове	31
3.2.4 Политически диалог.....	31
4. СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДОНОРСКАТА ОБЩНОСТ И С ОСТАНАЛИТЕ МЕЖДУНАРОДНИ ФИНАНСОВИ ИНСТИТУЦИИ	33
4.1 Европейски съюз	33
4.2 Европейска инвестиционна банка (ЕИБ).....	34
4.3 Международен валутен фонд (МВФ).....	34
4.4 Световна банка	34
ПРИЛОЖЕНИЕ 1 Политическо състояние	36
ПРИЛОЖЕНИЕ 2 Законодателен преход	37
ПРИЛОЖЕНИЕ 3 Избрани икономически показатели	43
ПРИЛОЖЕНИЕ 4 Текущо състояние на портфейла с натрупване	45
ПРИЛОЖЕНИЕ 5 Техническо сътрудничество и донорска подкрепа	46
ПРИЛОЖЕНИЕ 6 Програма за оздравителен мениджмънт и бизнес консултантски услуги	50
ПРИЛОЖЕНИЕ 7 Оценка на въздействието върху прехода и извлечени поуки	52

РЕЗЮМЕ

България продължава да отговаря на условията по чл. 1 от Споразумението за създаването на Банката. Под управлението на министър-председателя Сакс-Кобург-Готски, чието правителство дойде на власт през месец юни 2001 г., страната получава положителни оценки за осъществяваните икономически и финансови реформи. България е страна-кандидатка за членство в Европейския съюз, чието присъединяване се очаква през 2007 г. Благодарение на повишената политическа стабилност в региона България е сключила споразумения за свободна търговия с всички съседни държави и придобива все по-голямо значение на разпределителен енергиен център в регионален мащаб. Настоящата стратегия има за цел на България да бъде оказана солидна подкрепа в усилията ѝ да се присъедини към ЕС.

През последните няколко години България съумява да се възползва от добрите макроикономически показатели и строгата финансова дисциплина, постигнати след въвеждането на паричен съвет през 1997 г. и благодарение на провежданата оттогава насам твърда фискална политика. Отчита се солиден ръст на БВП (4.8% за 2002 г.), който се дължи на значителното нарастване на вътрешните инвестиции, подтиквано от бързата кредитна експанзия в частния сектор и понататъшния напредък на структурните реформи. Запазват се добрите показатели на износа независимо от забавянето на икономическите темпове в ЕС, който е главен външнотърговски партньор на България. По-ниският търговски дефицит, нарасналите постъпления от бурно развиващия се туристически сектор, както и намалелите лихвени плащания по дълга допринасят за значителното намаляване на дефицита по текущата сметка през 2002 г. Размерът на преките чуждестранни инвестиции обаче на глава от населението и кумулативно остава нисък в сравнение с по-напредналите присъединяващи се към ЕС страни — което отчасти се дължи на неблагоприятния, макар и подобряващ се инвестиционен климат в България. Устойчивият растеж наред с твърдата фискална политика и политиката на активно управление на дълга допринасят за рязкото понижаване на коефициентите на държавния и на външния дълг.

На фона на тази твърде положителна макроикономическа картина политическите съображения напоследък донякъде накърняват хода на оставащите мерки в приватизацията и структурната реформа, вследствие от което и в двете направления се наблюдава забавяне. Свидетелство за това са трудностите, свързани с опитите за приватизация на Булгартабак и БТК. Необходим е също понататъшен напредък в съдебната реформа и в борбата с корупцията. Независимо от постигнатото в повишаването на жизнения стандарт и намаляването на безработицата благосъстоянието на хората като цяло все още далеч не е добро. Подходното неравенство расте от началото на прехода насам, а по данни от последното изследване на домакинските бюджети, проведено от Световната банка, 24% от населението продължават да живеят в бедност.

Понастоящем правителството следва с повишена настойчивост да осъществява мерките за завършване на реформата. Това е необходимо, за да бъде позиционирана България като предпочитана страна за преки чуждестранни инвестиции, за успешното ѝ присъединяване към ЕС, както и за да може България и напред да укрепва интеграцията на Югоизточна Европа чрез регионални проекти и поддържане на добросъседски отношения. Главните предизвикателства на прехода, пред които е изправена България, са:

- осъществяването на съдебната реформа за подобряване на инвестиционния климат и привличане на така необходимите преки чуждестранни инвестиции;
- завършването на приватизационния процес по прозрачен начин и ускореното реструктуриране на комуналните предприятия;
- ускореното дерегулиране и приватизация на енергийния сектор — процес, който вече е в ход, що се отнася до производството и разпределението;

- укрепването на административния и изпълнителския капацитет на държавната администрация за по-висока степен на усвояване на предприєдинителните фондове от ЕС;
- съсредоточаването на вниманието върху устойчивото повишаване на жизнения стандарт, без това да подронва макроикономическата стабилност.

През последните 24 месеца дейностите и портфейлът на Банката бележат значителен ръст в съответствие с положителното развитие на обстановката в страната. Банката се явява основен катализатор на инвестициите в България (с общ кумулативен обем на отпуснатите средства в размер на 784.2 млн. евро от общо мобилизирани средства в размер на 3.2 млрд. евро) и е в състояние да играе ключова роля за преодоляване на предстоящите за страната предизвикателства. Целта е на България да бъде оказвана пълна и изпреварваща подкрепа чрез понататъшно съдействие за развитието на частния сектор и разширяване на дейностите в областта на инфраструктурата. С оглед на това Банката формулира следните стратегически приоритети и цели на прехода:

- **Развитие на частния сектор.** Банката ще се стреми да играе ключова роля в насърчаването на следприватизационните инвестиционни (в т.ч. „на зелено“) проекти в частния сектор в промишлеността, туризма, преработката на селскостопанска продукция и експлоатацията на природни ресурси като главни направления за привличане на преки чуждестранни инвестиции в страната. Банката ще разширява териториалния обхват на дейността си в подкрепа на микро-, малките и средните предприятия (МСП) чрез внимателен подбор на нови партньори сред българските банки за усвояване на кредитните линии за МСП. Техническото съдействие, в т.ч. осигуряването от ЕС, ще бъде насочено към изграждането на институциите и осъществяването на ефикасни и ефективни кредитни програми. Банката възнамерява също да постави основно ударение върху подкрепата за развитието на небанковия финансов сектор, в т.ч. тристълбовата пенсионноосигурителна система, частните застрахователни пазари, лизинговото и ипотечното финансиране.
- **Инфраструктура.**

Банката възнамерява да съсредоточи усилията си в следните направления:

- *Енергетика и енергийна ефективност* — приоритет от първостепенно значение за Банката ще бъде подкрепата за приватизацията на енергийния сектор, в т.ч. производството и разпределението, както и финансирането на нови производствени мощности. Предвид високата енергоемкост на българската икономика (сред най-високите в световен мащаб), Банката възнамерява да насърчава енергийната ефективност и възобновяемите енергоизточници. Възползвайки се от натрупания си опит, Банката ще подкрепя рехабилитирането и комерсиализирането на топлофикационните мрежи. Ще бъде поддържано тясното сътрудничество с донорската общност в рамките на Международния фонд за подпомагане на извеждането от експлоатация на АЕЦ Козлодуй, създаден при Банката, с цел да бъде осигурено безвъзмездно финансиране за извеждането от експлоатация на блоковете, които не отговарят на изискванията за безопасност, както и за предприемането на мерки в енергетиката и енергийната ефективност, налагащи се като последица от затварянето на блоковете. Наред с това Банката ще поддържа започнатия с държавните органи политически диалог относно усъвършенстването на нормативната уредба на сектора.
- *Общини* — Банката възнамерява да подкрепя децентрализирането и комерсиализирането на общинската сфера чрез нарастване дела на частния сектор и облекчаване на съфинансирането по „ИСПА“. Този процес следва да бъде съпътстван от институционална и нормативна реформа. Предоставяйки пряко инвестиционно финансиране на общините, както и на общинските и областните комунални предприятия без изискване за държавна гаранция, Банката ще насърчава децентрализирането на финансовите отговорности и ще допринесе за

повишаване кредитоспособността на общините, което на свой ред ще укрепва дългосрочния им капацитет за устойчивото финансиране на капитални ремонти.

- *Далекосъобщения* — Банката е готова да подкрепи и съдейства за приватизацията на БТК чрез предоставяне на дългосрочно следприватизационно финансиране, както и за създаването на изцяло конкурентна среда в стационарните и мобилните далекосъобщения. Банката ще насърчава изграждането на действен регулаторен режим, напълно съответстващ на принципите на членството на страната в ЕС и гарантиращ недвусмислено независимостта на регулирането от държавата.

Съфинансиране и предприсъединителни фондове. Банката възнамерява и занапред да играе ролята на основен катализатор в мобилизирането на търговско и донорско съфинансиране, подобно на осъществените наскоро схеми за Марица-Изток III, Столична топлофикация и Столичен транспорт. С оглед на това за синдикирано проектно финансиране активно ще бъдат привлечени чужди и местни търговски банки; ще бъдат търсени възможности за съфинансиране с други международни финансови институции и в рамките на програми на ЕС, насочени по-конкретно към екологичните и социалните компоненти на проектите. Воденият от Банката политически диалог ще бъде тясно координиран с МВФ, Световната банка и ЕС, за да бъде гарантирано успешното осъществяване на настоящата стратегия.

Банката и занапред ще се стреми да подчинява дейностите си в България на приетите от нея процедури за опазване на околната среда и по целесъобразност да включва в проектите екологични планове за действие.

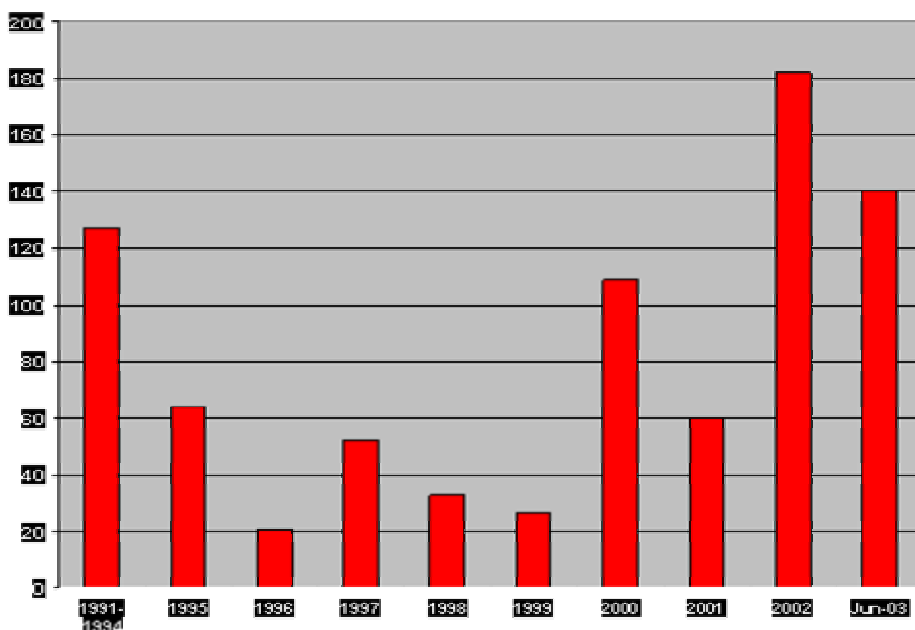
1. Портфейлът на Банката

Банката постигна оперативните цели, заложи в Стратегията от 2001 г. Оказано е значително кумулативно въздействие върху прехода, показателите на портфейла са задоволителни и Банката проявява решителна готовност да доразвива постигнатия успех и съществено да допринесе за завършването на реформите в България.

1.1 Обзор на дейностите по последни отчетни данни

Към края на месец юли 2003 г. кумулативният обем на дейността на Банката възлиза на 784.2 млн. евро (907 млн. щ.д.) в сектори като банково дело, енергетика, общински проекти, преработка на селскостопанска продукция, промишлено производство и др., 40% от които са реализирани от приемането на последната Стратегия насам (декември 2001 г.).

Годишен обем на дейността в млн. евро

Банката е сключила 76 отделни сделки, 35 от които са последващи на вече осъществени проекти с клиенти, което възлиза на 41 инвестиционни проекта, в т.ч. отпуснати суми по 12 регионални проекта и общо мобилизирани средства в размер на 3.2 млрд. евро (3.7 млрд. щ.д.). Текущият портфейл на Банката е на стойност 551.7 млн. евро (638.1 млн. щ.д.), от които 284.8 млн. евро в действащи активи. За последните две години е постигнат значителен ръст на портфейла в размер на 42%. Поетапният характер на някои големи проекти в енергетиката обаче, както и обезценката на щатския долар спрямо еврото пораждат несъответствие в размер на 36% между стойността на портфейла и стойността на действащите активи. Това несъответствие следва постепенно да бъде преодоляно към края на 2005 г., когато повечето значими проекти в енергетиката ще са вече завършени. На Таблица 1 е илюстрирано движението на портфейла от приемането на последната Стратегия насам. В Приложение 4В е поместено по-подробно описание на портфейла по сектори.

Таблица 1: Динамика на портфейла в България (2001 – 2003 г.)

Показатели	Септември 2001 г.				Септември 2003 г.*			
	Брой	%	Сума	%	Брой	%	Сума	%
Проекти в държавния сектор	5	10	115	29	8	14	163.2	30
Проекти в частния сектор	46	90	278	71	48	86	388.6	70
Общо:	51	100	394	100	56	100	551.7	100
- в т.ч.: заеми	24	47	325	84	24	43	475.6	86
- в т.ч.: дялово участие	27	53	69	16	32	57	76.2	14

Забележка: Някои проекти включват и заеми, и дялови средства. Данните са нето изцяло погасените задължения; сумите са в евро.

Разпределението на портфейла в България е широко, без доминиращ сектор. Относително най-голяма е експозицията в енергетиката (198.1 млн. евро – 229.1 млн. щ.д., 35.9% от сумата на портфейла), следвана от финансовите институции (107 млн. евро – 123.8 млн. щ.д., 19.4%), промишленото производство (68 млн. евро – 78.6 млн. щ.д., 12.3%), транспорта (41 млн. евро – 47.4 млн. щ.д., 7.4%) и преработвателната промишленост (60.7 млн. евро – 70.2 млн. щ.д., 11%). Дълговата към дяловата част на портфейла се разпределят в отношение 86 към 14%. От 2001 г. насам дяловите инвестиции бележат известен спад (от 71 към 29%).

Общото качество на портфейла е задоволително, макар че се наложи реструктурирането на няколко проекта, ползващи се с недостатъчна местна и международна подкрепа. Влошените операции са общо пет на обща стойност 33.2 млн. евро (38.4 млн. щ.д.), което е равно на 11.7% от действащите активи на обща стойност 284.4 млн. евро (328.9 млн. щ.д.). Тези проекти са от първата вълна в частния сектор към средата на 90-те години, когато притокът на преки чуждестранни инвестиции в страната е особено малък и Банката упорито се стреми да насърчава инвестициите в частния сектор. Потенциалът за нови проекти на държавно равнище е ограничен, но за сметка на това са налице немалко възможности за финансиране на по-ниски равнища на управление в държавния сектор (по които вносителите могат да бъдат отделни общини или области), чието реализиране би довело до увеличаване на присъствието на държавния сектор в портфейла.

Накрая одобрени са и 62 проекта за техническо сътрудничество на обща стойност 19.7 млн. евро (22.8 млн. щ.д.) (вж. Приложение 5). Освен това през 1993 г. е ангажирана една безвъзмездна помощ на стойност 24 млн. евро (27.8 млн. щ.д.) за АЕЦ „Козлодуй“ по сметката за ядрена безопасност.

1.2 Изпълнение на предходната стратегия за страната

Последната Стратегия за страната, утвърдена през месец декември 2001 г., предвиждаше следните стратегически приоритети на Банката за България:

- (i) насърчаване на корпоратизацията, комерсиализацията и приватизацията на обществената инфраструктура и услуги, и в частност — електроенергетиката и общинската инфраструктура;
- (ii) понататъшно участие в приватизационни и следприватизационни проекти в промишлеността и преработката на селскостопанска продукция, като се отдава предпочитание на преките чуждестранни инвестиции и на проектите за изграждане на нови мощности („на зелено“); и
- (iii) понататъшна подкрепа за развитието на финансовия сектор чрез партньорски отношения с нови посредници и предлагане на нови инструменти.

За посочения период Банката е осъществила 14 операции, при които съотношението между частния и държавния сектор е 70 към 30%. Разрешени са общо 213 млн. евро (246.3 млн. щ.д.) за усъвършенстване на електропреносната мрежа, на топлофикацията и обществената

транспорт в гр. София, както и за финансиране на проекта за Марица-Изток III — първия по рода си мащабен приватизационен проект в енергетиката и най-голямата досега чуждестранна инвестиция в страната. Инвестицията на Банката беше част от пакет с ограничени кредиторски права на обща стойност 350 млн. евро (404.8 млн. щ.д.), в който участваха девет чуждестранни и местни банки. Наред с това Банката изигра важна роля при съставянето на новия Закон за енергетиката, предвиждащ либерализирането на пазара, а понастоящем мобилизира техническо съдействие за приватизацията на електроразпределителните дружества.

В подкрепа за развитието на частния сектор Банката осигури финансиране на обща стойност 65 млн. евро (75.2 млн. щ.д.). Увеличен е с 5 години срокът на инвестицията в „Соди-Девня“ (най-големия местен производител на натриев карбонат); Банката реструктурира и пое контрола върху предприятие за производство на хартия, запазвайки работните места и разработвайки нови пазари за продукцията му.

Във финансовия сектор Банката отпусна на местни банки две нови кредитни линии за МСП на обща стойност 20 млн. евро (23.1 млн. щ.д.) и сключи първата си сделка от 1997 г. насам за придобиване на дялово участие в местна банка.

1.3 Въздействие на портфейла върху прехода

Банката е играла важна роля, насърчавайки и подкрепяйки прехода на България към свободно пазарно стопанство. Тази роля еволюира в отговор на променящите се потребности на страната в хода на прехода и може да бъде характеризирана като значителна, свидетелство за което са констатациите на Ретроспективния доклад на Банката относно въздействието върху прехода към 2001 г.¹

БЪЛГАРИЯ – Ретроспективна оценка на въздействието	
ФИНАНСОВИ ИНСТИТУЦИИ	
Банкови	Значително
Небанкови	Значително
МСП	Умерено
ПРОМИШЛЕНОСТ	
Промислено производство	Значително
Далекосъобщения	Умерено
Недвижими имоти и туризъм	Минимално
Преработвателна промишленост	Значително
ИНФРАСТРУКТУРА	
Транспорт	Умерено
Общинска и екологична инфраструктура	Твърде значително
ЕНЕРГЕТИКА	
Енергийна ефективност	Умерено
Природни ресурси	Минимално
Електроенергетика	Твърде значително

От 2001 г. насам Банката съсредоточава вниманието си върху секторите, в които според Ретроспективния доклад въздействието върху прехода е било умерено или минимално (МСП, далекосъобщения, природни ресурси, транспорт, енергийна ефективност и туризъм). За повече подробности вж. Приложение 4.

¹ Целта на Ретроспективния доклад е да бъдат открити закономерности в успехите и неуспехите на Банката, що се отнася до въздействието ѝ върху прехода, въз основа на единна оценка по сектори и страни. Въздействието върху прехода е изследвано от пет гледни точки: въздействие върху капиталовите потоци, въздействие на проектно равнище, въздействие на секторно равнище; въздействие върху правната система; и въздействие върху околната среда.

1.3.1 Реален сектор

- Банката оказва активна подкрепа за приватизацията и реструктурирането на дружествата със съдействието както на местните стопански ръководители, така и на чуждестранни партньори, предоставяйки дългосрочно финансиране с ограничени кредиторски права, особено в началото и към средата на 90-те години, когато не са налице други източници на такова финансиране. През 1996 г. Банката участва в една от първите приватизационни сделки за промишлено предприятие — производител на козметични продукти — придобито от местен инвеститор. През 1997 г. Банката участва в една от най-големите приватизационни сделки в страната — продажбата на „Соди-Девня“, най-големия в света производител на синтетичен натриев карбонат, на чуждестранен стратегически инвеститор. Сделката се оказва успешна, в т.ч. програмата за модернизация и реконструкция на стойност 200 млн. щ.д. (173 млн. евро). През 2001 г. Банката отпусна заем на най-големия български производител на фармацевтични продукти в рамките на инвестиционна програма за достигането на стандартите на добра управленска практика. При възможност Банката е инвестирала в дялово участие с общо взето положителни резултати.
- Банката е оказала подкрепа на редица проекти за преработка на селскостопанска продукция, макар че някои от тях отчитат не повече от умерен успех. Слабостите, характеризиращи избраните вносители на проектите, ограничиха въздействието на Банката върху прехода в случаи като „Сторко“ и „Домейн бояр“, макар че участието на Банката във втория случай допринесе за значителното нарастване на конкурентния натиск в сектора, а воденият от нея политически диалог доведе до приемането на нова нормативна уредба за лозарството. Инвестицията на Банката в „Данон-Сердика“ спомогна за установяването в страната на силен стопански субект, притежаващ значителни умения и способност да генерира челен опит. Във връзка с участието си в програмата за складови записи за зърно съвместно с местни финансови институции Банката разработи новаторски инструментариум за осигуряване на така необходимото на селскостопанските производители обратно финансиране.
- Началните усилия на Банката в сектора на далекосъобщенията бяха насочени към подготовката на господстващия пазарен оператор БТК за приватизация и за пазарна либерализация чрез цифровизация, реструктуриране и ребалансиране на тарифите.

1.3.2 Инфраструктура и околна среда

- Банката е играла ключова роля в българския електроенергиен сектор още с първото си участие през 1992 г. — когато секторът е изцяло нереструктуриран — в проекта за доизграждането на „Марица-Изток II“. В резултат от проекта предприятието беше преобразувано в акционерно дружество, бяха въведени международните счетоводни стандарти, заверка на отчетите му от независими експерт-счетоводители и търговска система на управление, беше съставен план за реформа на сектора и беше постигнат частичен успех в корекцията на тарифите. През 2002 г. съвместно с ЕИБ Банката финансира усъвършенстването на националната електропреносна мрежа. През 2003 г. беше подкрепена първата в страната сделка за приватизация на ТЕЦ с участието на двама големи чуждестранни инвеститори, като Банката оглави консорциум от 9 други международни и местни банки за отпускането на синдикиран заем в размер на 350 млн. евро (404.8 млн. щ.д.) за „Марица-Изток III“, най-големия досега проект с пряка чуждестранна инвестиция. През последните години Банката полага съвместни усилия с други международни финансови институции и българските власти за осъществяването на коренна реформа в сектора. Благодарение на тези усилия е придвижено приемането на Закона за енергетиката и на неговата последваща актуализация, създаването на независим регулиращ орган, приемането на подзаконовни нормативни актове и разделянето на производството, преноса и разпределението.

- Що се отнася до енергийната ефективност, в съчетание с паралелните усилия на Световната банка Банката проведе широк политически диалог с властите във връзка с разработката на проекта за столичната топлофикация. В резултат от този диалог бяха установени и съгласувани основните потребности, свързани с регулирането и реформата. Понастоящем Банката работи за изпълнението на постигнатите договорености в хода на проекта.
- В общинския и в екологичния сектор Банката работи в тясно сътрудничество със столичната община в подкрепа на нейните усилия да избере концесионер за експлоатация на общинската водоснабдителна и канализационна система. След като разработи концепцията на проекта, Банката мобилизира финансиран по програмата „ФАР“ екип от международни консултанти, които да оказват съдействие на общината в провеждането на международен търг, в резултат от който през 1999 г. беше избран концесионер. Впоследствие Банката организира финансиране за концесионера, разширявайки демонстрационния потенциал на проекта, що се отнася до по-доброто отчитане на водопотреблението, коригирането на тарифите и достигането на приетите в ЕС стандарти за качество на водата. Някои от по-важните елементи на концесионния договор, както и клаузите, регламентирани уредването на спорове вероятно ще бъдат отразени в националната нормативна уредба на тази материя. Схемата за финансиране на проекти в отрасъла на ВиК, която се разработва понастоящем в тясна координация с Европейската комисия (разработваща безвъзмездното съфинансиране по „ИСПА“), има за цел да разпространи натрупания в София положителен опит сред останалите общини в страната.
- В транспортния сектор забавеният ход на реформата и реструктурирането на железопътния транспорт възпрепятстваха усилията на Банката, макар че предоставеното на БДЖ финансиране доведе до усъвършенстването на управленската информационна система, въвеждането на задължението за предоставяне на обществена услуга в контекста на приетия план за реструктуриране и разкриването на възможности за финансиране от Агенцията за експортно кредитиране. В последно време Банката увеличава присъствието си в сектора чрез синдикиран заем без държавна гаранция за столичната община, обезпечаваш развитието на градския транспорт. Благодарение на този проект в България за пръв път беше привлечено участието на частния сектор в осигуряването на автобусните превози и поддръжката.

1.3.3 Финансов сектор

- Банката е играла основна роля в развитието на банковия сектор, съдействайки за приватизацията на дружествата и привличането на стратегически чуждестранни инвеститори. През 1997 г. Банката участва в първата банкова приватизация в страната (Обединена българска банка). Играейки активна роля в съвета на директорите на ОББ, Банката допринесе значително за нейното институционално укрепване и реструктурирането на нейния баланс, благодарение на което ОББ се нареди на трето място сред банките в страната по обем на активите и на второ място по обем на капитала и резервите. Банката подкрепи установяването на чужди банки в България чрез дяловото си участие в „БНП-Дрезднер банк“, основаването на „Прокредит банк“ и подкрепата за развитието на частните банки в страната чрез дялово участие, кредитни линии и програми за облекчаване на търговията. Банката с успех навлезе в сегмента на МСП — най-напред чрез секторни кредитни линии, а напоследък чрез специализирани кредитни линии (в рамките на схемата на ЕБВР-ЕС за МСП), които набират ускорение.
- Инвестицията на Банката в „Булстрад“ способства за приватизацията на едно от най-големите застрахователни дружества в страната. Дружеството е също основател на най-големия български фонд за доброволно пенсионно осигуряване и е сред

шестте застрахователни дружества, лицензирани да управляват задължителния стълб на новата пенсионноосигурителна система.

1.4 Поуки

Както се вижда от гореизложеното, Банката е инвестирала в значителен брой проекти за развитието на частния сектор и изграждането на инфраструктурата в България. Чрез тези си инвестиции Банката е допринесла за установяването на по-добра практика на управление на дружествената собственост и по-ефикасен политически диалог. Същевременно Банката е извлякла ценни поуки, що се отнася до координацията с различните държавни органи, както и помежду им, наблюдението и контрола върху финансирането чрез техническо сътрудничество (ТС), управлението на реорганизационните процеси и капацитета на държавните субекти за усвояване на дългово финансиране. Банката възнамерява да се възползва от натрупания опит за понататъшното укрепване на взаимодействието между държавата и деловите среди, в подкрепа за реструктурирането и модернизацията на останалите предвидени за приватизация предприятия (особено в енергетиката, енергийната ефективност и общините) и за развитието на пазара на МСП.

От опита на Банката в България могат да бъдат извлечени и някои общи поуки, които следва да бъдат вземани предвид при бъдещите ѝ операции:

- Във всеки случай следва да бъде провеждан цялостен правно-икономически анализ на вносителите на проекти и на дружествата-обект на инвестиция.
- Следва да бъде постигната увереност, че управленската структура съдържа адекватни противодействащи и уравнивяващи механизми за гарантиране на надеждно управление на собствеността и контрол.
- За успешното реструктуриране в тежки пазарни условия е необходима неотклонната ангажираност на вносителя на проекта.
- За пазарите, характеризирани се с висока степен на риска, се препоръчва поэтапното изпълнение на проектите при точно измерими показатели за постигнатия успех.
- За да поддържа набраното ускорение на прехода, Банката следва все повече да насочва вниманието си към новаторски, сравнително малки и по-рискови проекти, представяни от по-малки местни или чуждестранни организации от частния сектор или от поднационалните равнища на държавно управление, които се нуждаят от гъвкави структурирани продукти.

1.5 Структура на портфейла

При портфейл на обща стойност 551.7 млн. евро (638.1 млн. щ.д.) съотношението между частния и държавния сектор е 70/30, като се запазва такова практически без изменения през периода от приемането на последната Стратегия.

1.6 Мобилизирано съфинансиране

Наред със собствените си инвестиции Банката е съдействала за мобилизирането на 2.42 млрд. евро (2.8 млрд. щ.д.) под формата на съинвестиции за периода 1991 г.–юни 2003 г., което се равнява на коефициент на мултипликация от 4.1 пъти². Банката е участвала в проекти на обща стойност 3.2 млрд. евро (3.7 млрд. щ.д.).

Банката и понастоящем е в състояние да съдейства за реализацията на крупни схеми за съфинансиране, особено що се отнася до инфраструктурни проекти или в рамките на големи синдикирани операции в по-комплицираните сектори като енергетиката, далекосъобщенията и пр. Ролята на Банката за намаляването на риска и координирането

² Обща стойност на проектите върху обема на дейността с натрупване (ангажиментите на ЕБВР).

на дейностите беше от решаващо значение за мобилизиране на съфинансирането по проектите „Марица-Изток III“ „Столична топлофикация“ и „Столичен градски транспорт“.

2. ОПЕРАТИВНА СРЕДА

2.1 Обща среда на реформите

2.1.1 Политическа обстановка

Съюзът на демократичните сили, дошъл на власт през 1997 г., осъществи икономическа и финансова реформа в повечето сектори на икономиката, но загуби популярността си поради съпътстващите реформата тежки ограничителни мерки, както и в резултат от разногласията в управляващата коалиция и обвиненията в корупция. На изборите, произведени на 17 юни 2001 г., както СДС, така и неговият главен съперник Българската социалистическа партия претърпяха поражение, а победилото на изборите Национално движение „Симеон II“, създадено едва през месец април 2001 г., получи половината от местата в Народното събрание.

Бившият цар Симеон Сакскобурготски оглави коалиционно правителство на НДСВ и Движението за права и свободи, четвъртата по големина парламентарно представена партия, ползваща се главно с подкрепата на турското малцинство в страната. Победата на НДСВ породила големи очаквания в обществото и вдъхна нов живот на програмата за реформи. Беше потвърден и националният консенсус в полза на присъединяването на България към ЕС и НАТО. Днес, две години по-късно обаче управляващата партия е загубила популярността си сред избирателите, нарежда се на трето място след БСП и СДС по данни от последните социологически изследвания и продължава да губи електорална подкрепа. Мандатът на правителството изтича едва през 2005 г., но на 26 октомври 2003 г. предстоят важни местни избори.

2.1.2 Присъединяването към ЕС, членството в НАТО и регионалната интеграция

През месец декември 1999 г. България получи покана да започне преговори за членството си в ЕС с държавите-членки. От началото на преговорите през месец март 2000 г. страната е постигнала значителен напредък към постигането на целите, поставени от Брюксел пред страните-кандидатки. В редовния доклад на ЕК за напредъка на България, публикуван през месец октомври 2002 г., се заявява, че България е „пълноценно функционираща пазарна икономика“. На срещата на най-високо равнище през месец декември 2002 г. в Копенхаген присъединяването на страната към ЕС през 2007 г. официално е характеризирано като реалистична перспектива. Към месец септември 2003 г. България е затворила 25 от 30-те глави от правното достойние на Съюза, по които са водени преговори, и предстои да преговаря по: „Правосъдие и вътрешни работи“, „Политика в областта на конкуренцията“, „Селско стопанство“, „Регионална политика“ и „Финансови и бюджетни разпоредби“. Все още нерешени остават някои сериозни въпроси като затварянето съгласно изискването на ЕС на остарелите и недостатъчно обезопасени блокове на АЕЦ „Козлодуй“.

България членува в Партньорство за мир в рамките на НАТО от 1994 г. и е сключила спогодби за сътрудничество във военната област с реди членувачи в алианса страни. През месец ноември 2002 г. България получи покана да се присъедини към НАТО. Националният консенсус в полза на това членство, макар и налице, не е така силен както консенсуса по отношение на ЕС. Силната подкрепа, която правителството оказва на САЩ във връзка с конфликта в Ирак, предоставянето на бази за въоръжените сили на САЩ на българска територия, както и решението на правителството да изпрати малък военен контингент в Ирак са обект на критика отляво, в т.ч. от страна на президента Георги Първанов, бившия лидер на БСП, избран на сегашния си пост през месец ноември 2001 г.

В Югоизточна Европа България играе конструктивна роля в рамките на различните форми на регионално сътрудничество като например Пакта за стабилност за Югоизточна Европа. Отношенията на страната с всичките ѝ непосредствени съседи (Турция, Гърция,

Бивша югославска република Македония, Сърбия и Черна гора, и Румъния) са добри, каквито са и с Албания. През месец август 2003 г. България е сключила споразумения за свободна търговия с всички страни от Югоизточна Европа, обхванати в Пакта за стабилност. Очаква се благодарение на тези споразумения да се оживи търговията и засили интеграцията в региона. Понастоящем на страните от Югоизточна Европа се падат под 10% от българския износ, докато дялът на ЕС възлиза на 55%. Отношенията с Русия след охлаждането по време на управлението на СДС (1997–2001 г.) се подобряват при сегашното правителство.

2.1.3 Демографско и социално положение

Населението на страната (8.1 млн. души към 2001 г.) бележи значителен спад спрямо най-високата си численост, 9 млн. души, през 1989 г. Това се дължи главно на изменената възрастова структура. Други фактори са емигрирането на голям брой етнически турци през последните години на комунистическо управление и в началото на прехода, а през последно време и „изтичането на мозъци“ в търсене на по-добри икономически възможности в Западна Европа и САЩ. От началото на прехода насам се наблюдава драматично нарастване на бедността и доходното неравенство. По данни на Световната банка, основаващи се на национални изследвания, през 2001 г. почти 24% от българското население разполага с по-малко от 2 щ.д. на ден³, докато в Полша и в Чешката република на тази доходна група се падат по-малко от 2%. Бедността е относително по-голяма в селските райони и особено сред етническите малцинства. В бедност живеят две пети от българските турци и четири пети от ромите. Доходът на глава от населението при паритет на покупателната способност се оценява от Световната банка на приблизително 6 740 щ.д. за 2001 г., което е равно на едва 25% от средното за ЕС.

В преброяването от 2001 г. 4.6% от населението се самоопределят като роми, а 9.4% — като турци. Според доклада на ЕК от месец октомври 2002 г. турското малцинство е интегрирано в политическия живот чрез свои избрани представители на национално и на местно равнище, но са необходими понататъшни мерки за социално-икономическата интеграция на етническите турци, живеещи в икономически изостаналите части на страната. Що се отнася до ромите, в доклада се посочва, че България е приела добра рамкова програма за интегрирането на малцинствата, насочена в частност към ромското население, но програмата все още не е изпълнена. Отбелязани са високата безработица сред ромите, лошите битови условия, проблемите за достъпа до системата на здравеопазване и ниската обхванатост на ромските деца в държавната образователна система (твърде малко от постъпващите в системата ромски деца продължават в среднообразователната степен).

2.1.4 Трудови отношения

Условията на пазара на труда в България се подобряват от 2001 г. насам. Докато заетостта сред населението на трудоспособна възраст нарасна до 50.6% към 2002 г., безработицата (по определението на МОТ) спадна на 13.7% към края на месец юни 2003 г. спрямо 19.5% към края на 2001 г. Нетното нарастване на броя на новосъздадените работни места се дължи най-вече на динамично развиващия се частен сектор, в който преобладават МСП, но и на активната политика, провеждана от Министерството на труда и социалните грижи. В рамките на тази политика се предоставят стимули за насърчаване на заетостта в районите с висока безработица, в т.ч. данъчни облекчения, и са разработени няколко национални програми за подобряване положението на отделни категории безработни и привеждане на тяхната квалификация в съответствие с потребностите на пазара. Официално регистрираната безработица би следвало да намалее допълнително в резултат от новите мерки за противодействие на сивата икономика (оценявана на 37% от БВП към 2001 г.), стимулите за регистриране на стопанската дейност и отпадане от регистрация като безработни на неформално заетите лица.

Независимо от посочените положителни промени трайната безработица в страната възлиза на около 12% от активното население (или повече от две трети от общия брой безработни лица) и се запазват силно изразените разлики между районите, като безработицата в северозападния район е значително по-висока от средната стойност за страната.

³ Официалната бедност от 12.8% според Оценката на бедността в България, направена от Световната банка през 2001 г., се основава на друго определение за чертата на бедност, а именно — две трети от средното потребление на глава от населението за 1997 г., коригирано по цени от 2001 г.

През 2002 г. brutната средна месечна заплата за страната е равна на 128 евро (148 щ.д.), размер значително по-нисък от средния за ЕС и за Централна Европа. През същата година производителността е нараснала с повече в сравнение с реалния размер на трудовите възнаграждения, като по този начин се запазва външната конкурентноспособност на българската икономика. По оценки 30 до 50% от заетите лица членуват в синдикални организации, но делът им намалява със съкращаването на работни места в големите предприятия, докато повечето нови работни места се създават в малки предприятия, в които синдикатите нямат представителство. Двете най-големи синдикални организации са Конфедерацията на независимите синдикати в България, чиято членска маса се оценява на 600 000 души, и „Подкрепа“ със 150 000 членове по оценка.

2.1.5 Престъпност и корупция

Престъпността и корупцията пораждаат загриженост както сред гражданите, така и в правителството на България, и остават сред главните проблеми предмет на обществено внимание независимо от известното подобрене на обстановката. Разпространението на корупцията обичайно се приписва на фактори като ниските заплати, несъвършенствата на нормативната уредба, липсата на прозрачен административен контрол и недостатъците на съдебната система. През месец октомври 2001 г. Народното събрание прие Национална стратегия за борба с корупцията, а през месец февруари 2002 г. правителството прие План за действие в изпълнение на стратегията за периода 2002–2003 г. Най-общо подходът на правителството се състои в създаването на подходящата институционална и нормативна среда за преодоляване и предотвратяване на корупцията чрез усъвършенстване на финансовия и бюджетния контрол, реформа в митническата администрация, предприемане на съответните мерки в Министерството на вътрешните работи, подобряване дейността на държавните органи на местно равнище, въвеждането на по-голяма прозрачност във финансирането на политическите партии и укрепване ролята на законодателната власт в борбата с корупцията. Според Редовния доклад на ЕК от месец октомври 2002 г. повечето от мерките по Плана за действие се изпълняват, но (по съдържащата се в доклада формулировка) „предизвикателството понастоящем се състои в поддържането на набраното ускорение за цялостното осъществяване на програмата“.

През месец март 2003 г. Държавният департамент на САЩ отбелязва, че през 2002 г. българското Народно събрание е приело изменения и допълнения на Наказателния кодекс, съгласно които се въвежда забрана за искането на подкуп, а наред с това съгласно измененията на закона за приватизацията е въведен механизъм за следприватизационен контрол. Пак по констатация на Държавния департамент политическите сили и НПО продължават да отправят критики към главния прокурор за това, че прокуратурата не предприема достатъчно енергични действия за наказателното преследване на големия брой тежки престъпления, създавайки по този начин впечатлението, че в правителството не е налице политическа воля за ефикасно противодействие на организираната престъпност и корупцията.

По корупционния индекс на „Прозрачност без граници“ за 2003 г. България се нарежда на 54 място (наред с Чешката република) от 133 страни. През 2002 г. мястото на България е 44-то от 102, а през 2001 г. — 47-о (наред с Хърватия и Чешката република) от 91. Корупционният индекс, въведен през 1995 г. и насочен главно към корупцията в държавната администрация, отразява мненията на деловите и академичните среди, както и констатациите от общия анализ на страната.

В Редовния си доклад от 2002 г. Европейската комисия обръща внимание на факта, че България е „страна на произход, транзит и в по-малка степен крайно местоназначение на трафика на жени и момичета с цел сексуална експлоатация“. В доклада се отбелязва също, че българското правителство полага „значителни усилия“ за преодоляването на проблема и активно сътрудничи с международните организации и НПО за спиране на трафика. През месец октомври 2002 г. Народното събрание прие законови разпоредби, криминализиращи трафика на хора.

2.1.6 Законодателна реформа

През последните години България в значителна степен реформира търговскоправната си нормативна уредба, което донякъде засилва общественото доверие във върховенството на закона и защитата на договорните отношения. България полага последователни усилия за привеждането на законодателството си в съответствие с изискванията на ЕС, благодарение на което в областта на търговското право е достигнат етап, общо взето съпоставим с международните стандарти.

Въпреки постигнатия не лош общ напредък в някои направления на търговското право се налага понататъшно усъвършенстване, за да бъде даден адекватен отговор на очакванията на местните и международните стопански субекти и инвеститори. Това важи особено за уредбата на несъстоятелността. Последните изменения и допълнения на тази уредба (вж. по-подробно в Приложение 2 „Законодателен преход“) могат да допринесат за ускоряването на производствата по несъстоятелност.

Усъвършенстването на законната и подзаконната база в България не беше съпътствано доскоро от съответния напредък в реформата на съдебната власт, в което се състоеше основната слабост на вътрешната правна система и по общоприетото мнение главното препятствие пред защитата на правата на чуждестранните инвеститори в местните съдилища. В началото на 2003 г. обаче сериозна крачка напред в това отношение беше направена с официално постигнатото между основните политически сили съгласие за коренни промени в съдебната власт в съответствие с препоръките на ЕС, в т.ч. чрез конституционни поправки. Така в началото на месец септември 2003 г. Народното събрание прие поправките на Конституцията и окончателно проправи пътя на реформата в съдебната система. Съгласно промените магистратите ще подлежат на демократичен контрол и ще се ползват с ограничен имунитет. Висшият съдебен съвет ще може да отстранява съдии и прокурори, които не изпълняват в достатъчна степен служебните си задължения или уронват авторитета на заеманата от тях длъжност. Несменяемостта на магистратите се установява само след 5-годишен изпитателен срок. Очаква се тези промени да способстват за значително повишаване на ефективността и надеждността на съдебната система, поради което ефектът от тяхното въвеждане ще бъде наблюдаван с интерес от международната общност.

2.1.7 Околна среда

Целите на политиката за опазване на околната среда се ползват със значително обществено признание в страната благодарение на последователните усилия на Министерството на околната среда и водите за изпълнението на Националната стратегия за околната среда с План за действие, 2000–2006 г. Според последния доклад на ЕС относно партньорството за присъединяване вече е постигнат съществен напредък в сближаването на екологичното законодателство с правното достойние на Съюза, както и в решаването на приоритетните задачи за опазването на средата и устойчивото развитие. През периода 1998–2002 г. се наблюдава значително намаляване на атмосферните емисии на замърсители, което води до подобряване на качеството на въздуха. Подобро е и качеството на водите, макар че замърсяването на р. Дунав и на Черно море продължават да будят тревога. България е постигнала по-голямо съответствие на екологичното си законодателство с това на ЕС и с принципите на устойчивото развитие; продължава интегрирането на екологичната си политика с процесите на структурна реформа и приватизация; разширява прилагането на най-положителните принципи на екологосъобразното управление на стопанската дейност и прилага по-широк набор от икономически инструменти за решаване на неотложните екологични въпроси.

Въпреки постигнатия напредък в сближаването на националното законодателство с правното достойние на ЕС в областта на околната среда е необходима допълнителна оценка на състоянието за установяване на оставащите нормативни празноти. Особено внимание следва да бъде отделено на понататъшното подобряване на достъпа до информация, качеството на атмосферния въздух, управлението на отпадъците, качеството на водите, защитата на природата, предотвратяването на промишленото замърсяване и управлението на риска, в т.ч. що се отнася до ядрената безопасност и радиационната защита. България следва да предприеме съответните мерки за правилното прилагане на директивата на ЕС за оценката на въздействието върху околната среда във връзка с крупните инфраструктурни проекти. Необходими са също по-активни действия за намаляване на енергоемкостта на икономиката на всички етапи на енергийния цикъл, в т.ч. оказването на по-енергична подкрепа за повишаване на енергийната ефективност, постигане на по-големи икономии на енергия и по-широко използване на възобновяеми

енергоизточници. Допълнително следва да бъдат укрепени районните инспекции, общинските служби и другите държавни органи в областта на околната среда и енергетиката на местно равнище, а така също да бъдат реализирани адекватни програми за професионална квалификация и усъвършенстване на човешките ресурси.

2.2 Развитие на прехода и отговорът на икономиката

2.2.1 Макроикономически условия за дейността на Банката

От 2001 г., когато в съвета на директорите беше внесена последната Стратегия, развитието на макроикономическата обстановка е благоприятно въпреки рязкото влошаване на външната среда. През 2002 г. българската икономика отчете по-висок ръст на БВП (4.8%), отколкото през 2001 г. (4.0%). От страна на търсенето растежът на БВП все повече се определя от вътрешното търсене и в частност от нарастването на капиталовложенията в дълготрайни активи (с 18% през 2002 г. спрямо 2001 г.), което се обезпечава от бързото разрастване на кредита за частния сектор. Твърдата фискална политика способства за поддържане на растежа на домакинското потребление на стойност под 4% през 2002 г. Независимо от забавянето на темповете в рамките на ЕС, главния външнотърговски партньор на България, нарастването на износа през 2002 г. е солидно и има положителен принос към растежа на БВП. Високата активност в услугите и в селското стопанство определя растежа от страна на предлагането. В краткосрочен план темповете на растеж на БВП вероятно ще се запазят в диапазона 4.0–4.5% с нарастването на инвестиционните потребности при подготовката за присъединяване към ЕС и положителното въздействие на очакваното умерено оживление на пазарите в Съюза върху нетната стойност на износа. Необходим е обаче понататъшен напредък на структурната реформа за постигането на по-висока производителност в средносрочен до дългосрочен план предвид постепенното изравняване на доходите между България и ЕС.

Към края на 2002 г. темпът на инфлация достигна далеч по-умерената стойност от 3.9% след увеличението през първото тримесечие на годината, когато рязко бяха повишени цените на електроенергията за крайните потребители и цените на редица административно ценообразувани стоки, в т.ч. лекарствата и тютюневите изделия. Поскъпването на еврото и по-ниските цени на хранителните продукти допринесоха за понататъшния спад на инфлацията до стойности под 2% през първото полугодие на 2003 г. Валутният курс остава закотвен за еврото в рамките на режима на паричен съвет. След кризата през 1996 г. доверието в банковата система е нараснало, а солидното нарастване на кредита за частния сектор (с 38% в реално изражение през 2002 г. в сравнение с 27% през 2001 г.) поддържа вътрешното търсене. Общият размер на вътрешния кредит обаче остава с нисък относителен дял от БВП в сравнение с международните стандарти — едва 25% към края на 2002 г.

От въвеждането на паричен съвет през 1997 г. се провежда твърда фискална политика и консолидираният бюджетен дефицит не е превишавал 1.0% от БВП. За 2002 г. резултатите на бюджета са по-добри от планираните благодарение на високите приходи и предпазливата политика на усвояване на разходите, при което консолидираният бюджетен дефицит възлиза на 0.6% от БВП. За първото полугодие на 2003 г. консолидираното бюджетно салдо е положително в размер на 627 млн. лева (около 334 млн. евро или 386 млн. щ.д.), което възлиза на 1.8% от прогнозния размер на БВП. Както през 2002 г., разходването на бюджетните средства през първите три тримесечия на 2003 г. е лимитирано на 88% от сумата на отпуснатите средства за периода, което дава възможност за корекции при възникване на необходимост през последното тримесечие на годината.

Външната позиция е стабилна, но изложена на риск от забавяне на оживлението на пазарите на ЕС или бъдещо увеличение на цените на нефта. Въпреки неблагоприятната външна среда дефицитът по текущата сметка за 2002 г. е свит до 4.4% от БВП (6.5% за 2001 г.). Нетните постъпления на преки чуждестранни инвестиции обаче са ниски — едва 372 млн. евро (430 млн. щ.д.), което се дължи главно на неизпълнението на приходите от

приватизация поради забавянето на сделките за БТК и Булгартабак. От продажбата на Банка ДСК на унгарската ОТП през настоящата година постъпиха 311 млн. евро, а капиталовложенията в ТЕЦ-овете на „Марица-Изток“, както и други инвестиционни проекти „на зелено“ би следвало да доведат до общо нарастване на преките чуждестранни инвестиции, чийто размер за 2003 г. се очаква по предпазливи оценки да възлезе на 778 млн. евро (900 млн. щ.д.).

През първото полугодие на 2003 г. дефицитите по търговския баланс и по текущата сметка достигнаха стойности, почти два пъти по-високи от съответните за същия период на миналата година, което се дължи главно на увеличения внос на суровини и инвестиционни стоки, както и на по-високите цени на петрола през първото тримесечие на 2003 г. По-ниските лихвени плащания по външния дълг, високите приходи от туризма и нарастването на трансферите от ЕС и от живеещите в чужбина български граждани би следвало частично да компенсират търговския дефицит, което би довело до дефицит по текущата сметка в размер на приблизително 5% от БВП за 2003 г.

Съчетаният ефект от по-активното управление на дълга и поскъпването на еврото през последно време доведоха до рязкото намаляване на показателите за задлъжнялост на страната. Твърдата фискална политика, двете успешни замени на облигации „Брейди“ през 2002 г. и обезценката на щатския долар са главните фактори за намаляването на относителните дялове от БВП както на общата сума на държавния дълг, така и на външния дълг. Към края на 2002 г. сумата на държавния дълг (вътрешен плюс външен) спрямо БВП възлезе на 55.1% за разлика от 69.7% към края на 2001 г. Общият брутен външен дълг (държавен плюс частен) също намалява на 70.3% от БВП за 2002 г. от 78.3% за предходната година. Задълженията по обслужването на дълга (държавен плюс частен) достигнаха върховата си стойност от 1.5 млрд. щ.д. (1.3 млрд. евро) през 2001 г., а за текущата година се очаква да спаднат до 950 млн. щ.д. (821.4 млн. евро). В краткосрочен план обслужването на дълга не е изложено на риск предвид натрупаните от правителството фискални резерви, надвишаващи 2 млрд. щ.д. (1.73 млрд. евро).

2.2.2. Успехи и предизвикателства на прехода

През последно време в редица области се отбелязва значителен напредък на социалните и структурните реформи, в т.ч. либерализацията на пазарите и търговията, приватизацията на малки и големи предприятия, и реструктурирането на финансовия сектор. Въпреки това обаче поради наследството от бавния и непоследователен ход на реформите до 1996 г. България изостава в икономическото отношение от останалите страни в Централна и Източна Европа, а в други области и от балтийските държави. Налице са недостатъци в управлението на дружествената собственост и реструктурирането на реалния сектор, а финансовото посредничество е все още слабо в сравнение с присъединяващите се към ЕС страни от региона.

Постигнатият напредък към пазарна икономика може да бъде оценен въз основа на съпоставката между България и останалите страни-кандидатки за членство в ЕС по стойностите на показателите, възприети от ЕБВР. Както се вижда от Таблица 2, реформите от първата фаза, т.е., ценовата и търговската либерализация наред с приватизацията на предприятията са почти приключили в България към средата на 2002 г.

Таблица 2: Показатели на прехода⁴ – страни-кандидатки за ЕС, 2002 г.

	Малка приватиза ция	Ценова либерализ ация	Външнотъ рговска и валутна система	Голяма приватиза ция	Управлени е на собствено стта и преструкту риране на предприят ията	Политика в областта на конкуренц ията	Банкова реформа и либерализ ация на л.п.	Фондови пазари и небанкови финансов и институци и	Инфрастр уктурни реформи
България	4-	4+	4+	4-	2+	2+	3+	2+	3-
Чешка реп.	4+	4+	4+	4	3+	3	4-	3	3
Естония	4+	4	4+	4	3+	3-	4-	3+	3+
Унгария	4+	4+	4+	4	3+	3	4	4-	4-
Латвия	4+	4+	4+	3+	3-	2+	4-	3	3
Литва	4+	4+	4+	4-	3	3	3	3	3-
Полша	4+	4+	4+	3+	3+	3	3+	4-	4-
Румъния	4-	4+	4	3+	2	2+	3-	2	3
Словашка реп.	4+	4+	4+	4	3	3	3+	2+	2+
Словения	4+	4	4+	3	3	3-	3+	3-	3+

Сега обаче България следва да премине към настойчивото осъществяване на реформите от втората фаза, които са насочени към изграждането на институциите. В тази категория попадат политиката в областта на конкуренцията, реструктурирането на реалния сектор, инфраструктурната реформа и развитието на банковите и небанковите финансови институции. Както се вижда от горната таблица, в много от тези области показателите на България са по ниски от средните стойности за страните, които се присъединяват към ЕС през 2004 г. Добрите макроикономически резултати от последните няколко години все още не са довели до видимо подобряване на положението на микроравнище и правителството е изправено пред сериозното предизвикателство да изпълни предизборните си обещания за повишаване на жизнения стандарт. Макар че мандатът на Банката не предвижда изрични мерки за намаляване на бедността, тя би могла да допринесе косвено за постигането на тази цел, като с проектите си подкрепя развитието на частния сектор и създаването на работни места.

Главните предизвикателства на прехода, за чието преодоляване Банката би могла да помогне, било чрез проекти, било чрез политически диалог, са:

— *подобряване на инвестиционния климат в страната:* През последните години България е постигнала добър напредък в изграждането на нормативната уредба, обезпечаваша дейността на частния сектор. Остават все още възможности обаче за подобро прилагане на тази уредба. Неефикасната, ненадеждна и бавна работа на гражданските съдилища все повече се определя от инвеститорите като най-сериозното препятствие пред постъпването и напускането на пазара. Както е посочено в Раздел 2.1.6, „Законодателна реформа“, през месец юни 2003 все пак са приети изменения и допълнения на Търговския закон, които способстват за ускорено напускане на пазара. Правителството е постигнало известен успех и в намаляването на бремето на административните процедури, пример за което е приемането на принципа на „мълчаливото съгласие“ през месец юни 2003 г. с дата на влизане в сила през месец декември 2003 г. Още обаче може да бъде направено за оптимизирането на процедурите за установяване и регистрация на стопанска дейност.

— *приключване на процеса на приватизация по справедлив и прозрачен начин, и ускорено реструктуриране на комуналните предприятия:* Повечето малки и средни предприятия в страната са приватизирани, но процесът на приватизация и реструктуриране на някои от големите, в т.ч. комуналните все още не е приключил. През 2002 г. са приватизирани общо 275 предприятия, а други 95 са приватизирани през първото полугодие на 2003 г. Държавата все още притежава мажоритарни дялове в около 355 дружества. Сред тях са и такива големи предприятия като „Булгартабак“, БДЖ, паракходства и повечето от комуналните предприятия, както на централно, така и на

⁴ Индексът варира от 1 (липса на напредък или малък напредък) до 4+ (равнище, подобно на достигнатото в напредналите икономики)
Източник: Доклад за прехода, ЕБВР, 2002 г.

местно равнище. Приключването на твърде забавените сделки за „Булгартабак“ и БТК по справедлив и прозрачен начин е от голямо значение за запазване доверието на чуждестранните инвеститори в страната.

— *подкрепа за реформите в енергетиката и ускоряване на процеса на дерегулиране и приватизация:* Енергийната стратегия, приета от правителството през 2002 г. и новият законопроект за енергетиката, който вече е внесен в Народното събрание, предвиждат понататъшна приватизация и реструктуриране в сектора, нарастване на конкуренцията чрез частни капиталовложения и засилване на регионалната търговия с енергоносители. Наред с това се цели да бъде установен солиден регулаторен режим, осъществяван от независим регулиращ орган с достатъчно правомощия в защита на потребителите. Предходното правителство започна процеса на реструктуриране с разкриването на НЕК (вертикално интегрираната национална електрическа компания) и отделянето на производството, разпределението и преноса в отделни дружества. Предвижда се НЕК да запази преноса в качеството си на регулиран монопол, а разпределението и производството на електроенергия да бъдат приватизирани и дерегулирани. Правителството възнамерява най-напред да приватизира малките водоелектрически мощности, а след това — разпределителните предприятия и останалите централи. Раздържавяването на наличните активи започна успешно през месец април 2003 г. с окончателното приемане на инвестиционния проект за „Марица-Изток III“ (съфинансиран от ЕБВР), който предвижда модернизацията на четирите действащи блока на термоелектрическата централа. До края на 2003 г. правителството възнамерява също да продаде 67-процентни дялове от седем районни електроразпределителни дружества. Привличането на стратегически инвеститори в сектора представя едно от главните предизвикателства за следващите две години. Привеждането на цените на електроенергията в съответствие с нейната себестойност ще бъде от ключово значение за постигането на тази цел.

— *насърчаване на процеса на изграждане на институциите и повишено усвояване на предприемаческите средства от ЕС:* В подготовката за присъединяването на страната към ЕС (не по-рано от 2007 г.) се очаква значително нарастване на финансовата помощ от Съюза (до приблизително 1.2 млрд. евро за периода 2004–2006 г. в рамките на различни програми). Присъединяването обаче зависи от напредъка на България по Пътната карта и от постигането на значително подобрене в капацитета на държавната администрация да управлява и ефикасно да оползотворява постъпващите от ЕС средства.

2.3 Достъп до капитал

През месец ноември 2001 г. България получи достъп до международните капиталови пазари чрез емисия на еврооблигации на стойност 250 млн. евро със срок от пет години. Емисията, посрещната с търсене, значително превишаващо предлагането, позволи на Министерството на финансите да установи база за оценката на българските облигации и да започне осъществяването на стратегия за постепенен преход във валутната структура на външния дълг от щатски долари към евро. Следваща стъпка в изпълнението на тази стратегия беше облигационната замяна, извършена през месец март 2002 г., при която облигации „Брейди“ на обща стойност 1.3 млрд. щ.д. бяха заменени срещу нови глобални доларови и деноминирани в евро облигации на обща стойност 1.2 млрд. евро със срокове съответно до 2015 и 2013 г. През месец септември 2002 г. Министерството на финансите обяви нова замяна на 800 млн. щ.д. в облигации „Брейди“ срещу деноминирани в долари еврооблигации с падеж през 2015 г. През 2003 г. Министерството не е емитирало нови облигации на международните пазари и обяви, че не възнамерява да извършва замяна на облигации „Брейди“ през 2004 г. Страната обаче би могла да излезе на пазарите на деривати, за да намали лихвения и валутния риск по външния държавен дълг, както и да използва фискалните резерви, превишаващи минимално необходимите, за обратно изкупуване на дълга.

Добрите макроикономически показатели и намаленото бреме на дълга доведоха на няколко пъти до повишаване на инвестиционния рейтинг на България от страна на

основните агенции — от В през 2000 г. до една позиция под инвестиционния клас. Рейтингът на българския държавен дългосрочен дълг в чуждестранна валута е ВВ+ по „Стандард и пуърс“ и „Фич“, и Ва2 по „Мудис“. Петгодишните еврооблигации с падеж през месец март 2007 г. се търгуват понастоящем на 168 базисни пункта над евробазата, което е значително по-ниско от маржа в размер на 376 базисни пункта при първичното предлагане на емисията.

Предвид намаляващото, но все още високо равнище на държавна задлъжнялост главен източник на външно финансиране за страната остават преките чуждестранни инвестиции и официалните постъпления (от Световната банка, МВФ и предприсъединителните фондове на ЕС). Независимо от известното забавяне на голямата приватизация преките чуждестранни инвестиции покриват около 65% от текущия дефицит за 2002 г. Нещо повече на инвестициите „на зелено“ се падат повече от 70% от общия обем преки чуждестранни инвестиции за 2002 г., като относителният им дял се очаква да нарасне през следващите години с постепенното приключване на приватизационния процес. Наред с преките чуждестранни инвестиции подкрепа за платежния баланс осигуряват други международни финансови институции и ЕС. Световната банка наскоро разреши първия си български програмен заем за реструктуриране (PAL) в размер на 150 млн. щ.д. (140 млн. евро). По оценки на ЕС по програмите „ИСПА“, „ФАР“ и „САПАРД“ за периода 2004–2006 г. ще бъдат отпуснати общо 1.2 млрд. евро (1.39 млрд. щ.д.).

Ограничен остава достъпът на частния сектор до средносрочно и дългосрочно финансиране, тъй като банките все още провеждат предпазлива кредитна политика, а местният капиталов пазар е на ранен етап от развитието си. Въпреки големия брой регистрирани дружества общата капитализация на фондовия пазар възлиза на около 5% от БВП към средата на 2003 г., а оборотите остават ниски. За да стимулира развитието на пазара на ценни книжа, през 2003 г. Агенцията за приватизация взе решение да пласира на борсата миноритарни дялове от 11 големи държавни предприятия. Сред тях попадат 30% от Параходство „Български морски флот“, по 20% от БТК и ДЗИ, и до 12.8% от „Булгартабак“.

3. СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ

3.1 Приоритети на Банката за периода на Стратегията

Банката възнамерява да оказва подкрепа на правителството в неговите усилия за изпълнение на програмата за реформи, както и да съдейства за подобряване на инвестиционния климат в страната. Дейността на Банката ще бъде насочена главно към развитието на частния сектор и изграждането на инфраструктурата. В изпълнение на тези задачи Банката ще разчита на тесните си работни отношения с правителството и на водения активен и конструктивен диалог с местните стопански сдружения и с чуждестранните инвеститори. Понастоящем активната проектна готовност възлиза стойност от 245.6 млн. евро (353.2 млн. щ.д.) или 45% от текущите ангажименти (вж. по-подробно в Приложение 4). В отговор на предизвикателствата на прехода, посочени в Раздел 2.2.2, главните приоритети за Банката през следващите две години се съсредоточават в следните области:

- развитие на частния сектор, в т.ч. на банковите и небанковите финансови институции;
- финансиране и изграждане на инфраструктурата; и
- съфинансиране и подобро оползотворяване на предприсъединителните фондове.

В съответствие с мандата на Банката да оказва подкрепа за екологосъобразно и устойчиво развитие чрез своите инвестиционни проекти всички операции на ЕБВР в България подлежат на екологичните процедури на Банката и включват в правната си документация, когато това е целесъобразно, екологични планове за действие, с цел да бъдат решени въпросите, установени в хода на правно-икономическия анализ. Банката възнамерява на съсредоточи усилията си за намаляване на въздействието на своите операции върху околната среда и за оптимизиране на екологичната полза във връзка с инвестициите си в приоритетните области в България. Тази задача е в съответствие и с мерките, които се налагат за въвеждането на правно достойние на ЕС.

3.2 Предизвикателства по сектори и целите на Банката

3.2.1 Развитие на частния сектор

3.2.1.1 Корпоративен сектор

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Остават на дневен ред няколко основни предизвикателства за развитието на частния сектор, свързани с действието на редица външни и (най-вече) вътрешни фактори. Налице са следните по-важни препятствия пред навлизането на инвестиционен капитал в страната: сравнително слаб (макар и подобряващ се) инвестиционен климат; корупция; бюрократична забава; твърде сложен разрешителен режим и процедури по ликвидация; неефективна съдебна система (макар че вече се отчита напредък в това отношение); и липса на координация между държавните институции. Наред с това в определени случаи, особено що се отнася до приватизацията на няколкото оставащи големи държавни предприятия, се очертава нарастване на политическото вмешателство. Тези фактори в съчетание с ранния етап на развитие на управлението на дружествената собственост и уменията в областта на стопанското управление, ограничената наличност на национален капитал и недостига на дългосрочно финансиране (с изключение на предоставяното от международните финансови институции), до голяма степен изчерпват обяснението на традиционно ниските обеми на преки чуждестранни инвестиции (на обща стойност 3 795 млн. евро или 4 390 млн. щ.д. — 484 евро или 560 щ.д. на глава от населението) в продължение на целия период 1989–2002 г., както и обстоятелството, че няколко предприятия, в т.ч. тютюневият монопол,

газоразпределителното дружество, основният далекосъобщителен оператор и най-голямата корабостроителница на България остават до ден днешен в държавни ръце.

Макар че банковият сектор добива зрялост, местните банки все още не разполагат с достатъчно дългосрочен ресурс, а склонността към поемането на кредитен риск в полза на предприятия, притежавани от местни лица, нараства едва напоследък.

ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

Тъй като приватизацията в българския промишлен сектор е почти приключила, Банката ще съсредоточи усилията си върху насърчаването на следприватизационните инвестиции чрез заеми или чрез квазидялово и дялово участие, в т.ч. програмата за преки инвестиции (DIF). Банката ще оказва солидна подкрепа на проектите „на зелено“ в частния сектор в промишлеността, туризма, преработката на селскостопанска продукция и експлоатацията на природни ресурси като главни направления за привличане на преки чуждестранни инвестиции.

Преработка на селскостопанска продукция. Цел на Банката остава финансирането на частни предприятия за преработка на селскостопанска продукция във взаимодействие със стратегически участници в отрасъла или чрез инвестиции, съпътстващи местната предприемаческа дейност. Така ще бъде обезпечена дългосрочната стратегия на Банката, т.е., осигуряването на пазарен достъп за местните земеделски производители. Важен подотрасъл в България е търговията на дребно с хранителни стоки, където досега Банката е участвала в два проекта („Мигрос“ и „Била“), а понастоящем насърчава и води разговори с други международни и местни търговски предприятия. Благодарение на тези усилия може да се очаква интензифициране на търсенето на хранителни продукти, стандартизиране на качеството, подобряване на снабдяването и понижаване на цените на дребно. Опирайки се на твърде положителния опит от ключовото си участие във въвеждането и финансирането на програмата за складови записи за зърно (която вече е поета от местния банков сектор), Банката ще продължава съвместно с местните банки разработването на нови схеми за финансиране на МСП от преработвателната промишленост. В търговията със зърно Банката би могла да съдейства на усилията за подобряване на съответната инфраструктура, в т.ч. зърнените терминали и зърнохранилищата.

Недвижими имоти и туризъм. Банката ще популяризира проектите в туризма в рамките на усилията си за насърчаване на инвестиции в МСП, като отпуска кредитни линии на подбрани местни банки, работещи в сектора, чрез ресурса си за дялови участия или съвместно с утвърдени туроператори. Селективно Банката ще оказва подкрепа на проекти за по-доброто организационно-техническо обезпечаване и развитие на инфраструктурата за пласмент на туристически услуги на дребно в отговор на растящото търсене.

Природни ресурси. Банката ще съдейства за приватизацията и реструктурирането на държавната собственост в петролната, газовата и миннодобивната промишленост в дългосрочния контекст на интеграцията с ЕС, с цел да бъде постигната рационализация, по-голямо участие на частния сектор и повече преки чуждестранни инвестиции. Банката ще насърчава регионалното сътрудничество, особено що се отнася до изграждането на нови транспортни трасета (напр. тръбопроводи от черноморския бряг) и модернизацията на действащи проекти за намаляване препятствията пред трафика, осигуряване на конкурентен достъп до пазара и изработването в дългосрочен план на нови нормативни режими и концесионни схеми. Банката ще съдейства за усъвършенстването на нормативната база, повишаването на стандартите в деловите отношения и подобряването на екологичната практика.

3.2.1.2 Финансов сектор и МСП

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Банков сектор

Приватизацията на банковия сектор вече е приключена с успешната продажба на „Биохим“ на „БанкОстрия“ (Групировка ХФБ) през 2002 г. и на Банка ДСК (бившата Държавна спестовна каса) на унгарската ОТП през 2003 г.⁵ В резултат от този процес повече от 85% от банковите активи се намират под контрола на чуждестранни инвеститори. Пред сектора все още стоят обаче редица предизвикателства, в т.ч.: а) консолидацията (броят на банките остава твърде висок — 28 плюс 6 клона на чуждестранни банки); б) специализацията; и в) нарастването на посредничеството и продуктовата диверсификация.

МСП и микропредприятия

През последните няколко години достъпът на МСП и микропредприятията до финансиране се подобрява благодарение на схемата за МСП по програмата „ФАР“ и увеличените постъпления на предприемачески средства от ЕС. Повечето водещи банки в страната внедряват специализирани продукти за МСП в стремежа си да завладеят по-голям пазарен дял в този сегмент. Същевременно обаче поради ограничената прозрачност и капацитет на МСП и микрокредитоискателите те са все още слабо обхванати от банковото обслужване в сравнение с големите търговски дружества.

Дялови инвестиционни фондове

Понастоящем се наблюдава пораснал интерес от страна на управителите на международни фондове. Нещо повече обхващайки в едно цяло България, Румъния и Сърбия и Черна гора, международните фондове биха могли да боравят с достатъчно голям и атрактивен пазар.

Небанков финансов сектор

Застрахователният сектор — вече изцяло приватизиран — отчита нарастване на застрахователните вноски с повече от 20% годишно през последните пет години, като междуременно бяха въведени задължителният и доброволните стълбове на пенсионното осигуряване наред с общия регулаторен орган за застрахователното дело, пенсионното осигуряване и капиталовите пазари, който гарантира последователност на надзора в тези сектори.

Неразрешени обаче остават редица въпроси. На първо място обхватът на застрахователното дело е все още тесен в сравнение с положението в Централна Европа. Ще се наложи и консолидация, тъй като понастоящем функционират повече от 30 застрахователни дружества. На второ място постъпленията от пенсионноосигурителни вноски остават ниски — ставката за задължителните фондове възлиза едва на 2%. Трето, търсенето на лизингово финансиране е високо, от страна както на юридическите, така и на физическите лица, но обхватът на лизинговата дейност е сред най-малките в региона. Най-сетне, развитието на капиталовите пазари се очаква да бъде бавно въпреки стъпките на правителството за тяхното насърчаване чрез регистрацията на миноритарни дялове от няколко големи предприятия и няколкото емисии на дружествени и ипотечни облигации.

ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

Банков сектор

Банката ще съсредоточи главните си оперативни цели върху:

- *понадлъжнителното развитие на първичния банков пазар.* Банката ще се стреми към разширяването на действащата схема за МСП по програмата „ФАР“ и ще насочи

⁵ Остава само малката Насърчителна банка, създадена за нуждите на микрофинансирането, която е все още държавна.

вниманието си към предоставянето на ипотечарни кредитни линии на отговарящите на условията търговски банки. Благодарение на това ще бъде постигната стандартизация на документите по ипотечните заеми и съответните ценни книжа, благодарение на което ще бъде облекчено рефинансирането на ипотечарните вземания на вторичния пазар. Банката ще положи също усилия за разработването на други специализирани кредитни линии, които да бъдат предоставени за усвояване на партниращите с нея търговски банки в приоритетни направления като енергийната ефективност и експлоатацията на възобновяеми енергоизточници;

- *подкрепа за развитието на вторичния пазар.* Банката ще насърчава търговските банки да излизат на капиталовите пазари, за да рефинансират ипотечарните си вземания, като емитират ипотечни облигации или като създават специални дружества за тази цел. Така ще бъде осигурен достъп до по-дългосрочен кредитен ресурс и по-голяма диверсификация на източниците на финансиране;
- *консолидация.* Банката ще се стреми да допринесе за консолидацията в сектора, като участва в сливанията или вливанията на по-малките български банки, по възможност в рамките на вече съществуваща инвестиция на Банка.

МСП и микропредприятия

Предвид значението на този сектор за икономическия растеж ЕБВР ще положи настойчиви усилия за понататъшното разширяване на схемата за МСП по програмата „ФАР“, привличайки нови или съществуващите свои партньори. В микросектора Банката ще се съсредоточи върху понататъшната подкрепа за банките, специализиращи в областта на микрокредитирането в рамките на схемата по програмата „ФАР“, както и за „Прокредит банк“.

Дялови инвестиционни фондове

Със създаването на насочения към МСП Глобален фонд за растеж „България и Румъния“ Банката направи опит да се погрижи за капиталовите потребности на МСП. Банката ще продължи да подкрепя фонда, както и другите инвестиционни фондове, в които е инвестирала. При възникването на възможности Банката ще оказва подкрепа и на други солидни дружества-управители на фондове, притежаващи съответния опит и проявяващи ангажираност към региона.

Небанков финансов сектор

Банката ще насочи усилията си към постигането на следните ключови цели:

- *Застрахователно дело и пенсионно осигуряване.* Банката ще запази вниманието си към застрахователното дело и пенсионното осигуряване чрез косвеното си участие в пенсионноосигурителните и застрахователни дружества „Булстрад“ и „Доверие“. Банката ще поддържа и политическия си диалог с регулиращия орган в сектора.
- *Лизинг.* Банката ще запази вниманието си към сектора чрез косвеното си участие в операциите на „ТиБиАй лизинг“ в страната. Ще бъдат положени също усилия за внедряването чрез солиден лизингов партньор на лизинговия инструмент в схемата за МСП по програмата „ФАР“.
- *Капиталови пазари и управление на активи.* Банката ще насърчава търговските банки-партньори в емитирането на ипотечни облигации, като изкупува части от такива емисии. Банката ще разглежда и възможностите за оказване на подкрепа при създаването на специализирани дружества за секуритизация на вземанията съгласно новоприетото законодателство. Що се отнася до управлението на активи Банката последователно популяризира идеята за създаване на взаимни фондове, които да привличат спестяванията на физически лица, имайки предвид особено незадоволителното предходно развитие на колективните спестовни схеми в страната.

Банката е осигурила обучение по оценка на въздействието върху околната среда за служителите на няколко български търговски банки и дялови инвестиционни фондове като „Кеаресбак България“, Българска инвестиционна банка, Обединена българска банка, „Юниънбанк“, Следприватизационния фонд, „Хеброс банк“, „Прокредит банк“ и „Райфайзен банк България“. Благодарение на това обучение финансовите посредници, с които работи Банката, са вече в състояние да прилагат процедурите за екологичен анализ, заложи в процеса на оценка на кредитните и инвестиционните предложения. Банката ще осигурява такова обучение и на евентуалните си нови партньори сред финансовите институции.

3.2.2. Инфраструктура

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

През последно време Банката насочва усилията си към разработката на инфраструктурни проекти в частния сектор и на по-ниските нива на териториално управление. Стремещт е да бъде подпомогнато правителството в създаването на благоприятна среда за такива инвестиции. Независимо от известния напредък, особено в електроенергетиката, все още са налице следните предизвикателства:

Електроенергия и енергийна ефективност

В електроенергетиката Банката подпомага правителството в усилията му да реструктурира отрасъла. Оставащите за разрешаване въпроси включват: а) необходимостта от инвестиции за подмяна на мощностите след затварянето на блоковете на АЕЦ; б) укрепването на независимостта на регулативния орган, което би допринесло значително за привличането на нови инвестиции в отрасъла; и в) укрепването на връзките с мрежите в Югоизточна Европа за развиване на регионалната интеграция и нарастване ролята на България като регионален електроразпределителен център.

В България енергоемкостта на производството и битовото потребление е сред най-високите в световен мащаб, а централната градска топлофикация се нуждае от спешна реформа. Цените са ниски и въпреки увеличенията от последните години не съответстват на себестойността на производството. Освен това премахването на оставащите ценови диспропорции, що се отнася в частност до цените на битовата електроенергия и на централното отопление, е от съществено значение за изпълнението на изискванията на ЕС. Ето защо основно предизвикателство в енергетиката през следващите две години ще бъде постигането на съответствието с европейските стандарти наред с повишаването на енергийната ефективност и икономии на енергия, и популяризирането на възобновяемите енергоизточници.

Банката е управител на Международния фонд за подпомагане на извеждането от експлоатация на АЕЦ Козлодуй — многостранна схема за предоставяне на безвъзмездна финансова подкрепа (на стойност над 200 млн. евро за период от 10 г. с произход главно от Европейската комисия) за затварянето на неотговарящите на изискванията за безопасност блокове на АЕЦ, както и за проекти в енергетиката и енергийната ефективност, свързани със затварянето на блоковете. Решението да бъде създаден Фондът е обвързано с поет от България ангажимент в контекста на кандидатурата ѝ за членство в ЕС да затвори остаряващите производствени мощности в „Козлодуй“. Предназначението на Фонда е да предоставя техническо съдействие, информация за обществеността, консултантска помощ, строителни и проектантски услуги, и др., необходими за безопасното извеждане на блоковете от експлоатация и за по-доброто управление на радиоактивните отпадъци.

Общинска и екологична инфраструктура

Българските населени места изпитват значителни инвестиционни потребности във водоснабдяването и канализацията, в обработката на твърди отпадъци и в обществения транспорт. По оценки за достигането на стандартите на ЕС в областта на ВиК ще са

необходими близо 1.3 млрд. щ.д. (1.15 млрд. евро) или 150 щ.д. (138 евро) на глава от населението. Около 70% от населението не са обхванати от пречиствателни съоръжения за отпадни води. Водоснабдителните съоръжения са в лошо състояние, което води до нарастване на техническите загуби на вода от 15% през 1980 г. на 56% през 2001 г. Същевременно институционалният капацитет, необходим за удовлетворяване потребностите на отрасъла, е недоразвит, както на равнището на отделните водоснабдителни предприятия, така и що се отнася до съответните надзорни и регулиращи органи. Наред с това неререформираните бюджетни отношения между централната власт и общините обрича населените места с изключение на София на нестабилност и непрогнозируемост на приходите. Оттук следва и ограничената кредитоспособност на органите на местното самоуправление. При сегашните бюджетни отношения местните банки проявяват неохота към отпускането на дългосрочни заеми на общините.

Далекосъобщения

Правителството възнамерява да либерализира далекосъобщителния пазар. Монополът на БТК беше законово отменен от 31 декември 2002 г., но стационарната гласова телефония остава на практика монополна дейност, тъй като все още не е приключила приватизацията на БТК. През 1999 г. тогавашното правителство не можа да постигне споразумение с избрания стратегически инвестиционен консорциум на ОТЕ и КейПиЕн, а по-наскоро надзорният съвет на Агенцията за приватизация отказа да подкрепи новоизбрания консорциум „Адвент“ и въпросът беше отнесен до съда. Междувременно закъснялото привеждане на тарифите в съответствие със себестойността (чрез премахване на вътрешното субсидиране на градските разговори от цената на междуградските и международните разговори), както и изплащането на дивиденди и разпределението на резерви през последните години, още повече накърнява стойността на БТК и способността на дружеството да устои на конкурентния натиск. Предизвикателството следователно се състои в преодоляването на сегашното неблагоприятно положение чрез максимална подкрепа за разглежданата понастоящем приватизационна сделка.

Мобилните далекосъобщения в продължение на няколко години се намираха под фактическото монополно господство на „МТел“, който съответно налагаше високи цени на услугите. Вторият мобилен оператор „Глобул“ (ОТЕ) беше лицензиран едва преди две години и половина. Основните структурни елементи за ефикасното регулиране на сектора са налице, но кадровото им обезпечаване, професионалната им квалификация и организацията на работа са все още на ранен етап на развитие. За решаването на тези задачи следва да бъдат отделени значителни ресурси, за да може да бъде реализиран положителен ефект от либерализацията на далекосъобщителния пазар.

Транспорт

Българските държавни железници продължават да понасят загуби поради нарасналата конкуренция от страна на пътните превозвачи и намаляването на търсенето от страна на предприятията от тежката промишленост. Цените на пътническите железопътни превози са все още силно субсидирани. Пътната инфраструктура се нуждае от значително усъвършенстване. От друга страна бързо разрастващият се туристически отрасъл създава благоприятна среда за привличането на частния сектор в летищните комплекси, обслужващи черноморските курорти край градовете Бургас и Варна.

ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ

Банката ще запази насочеността си към финансирането без държавно участие и към партньорските схеми между държавата и частния сектор, особено в електроенергетиката и водоснабдяването. При все това Банката отчита обстоятелството, че в някои критично важни области като железопътния транспорт и централната топлофикация и занаят може да остане необходимостта от известна държавна подкрепа при финансирането на инфраструктурни проекти. При разработката на проекти Банката ще отделя особено

внимание на инвестициите, които могат да способстват за дългосрочната жизнеспособност и устойчивост на съответния сектор, както и на мерките за съдействие на българското правителство в подготовката на страната за присъединяване към ЕС. Когато е необходима държавна гаранция и когато такава гаранция може да бъде предоставена, Банката ще отделя особено внимание на инвестиционните проекти с висока степен на въздействие върху прехода или с регионално измерение, както и на такива, които способстват за децентрализацията и комерсиализацията на инфраструктурата и инфраструктурните услуги.

Електроенергия и енергийна ефективност

Банката възнамерява да поеме водеща роля във финансирането на приватизацията на съществуващите и строителството на нови мощности за производство на електроенергия, а съвместно с програмата „ИСПА“ — в рехабилитацията на действащите мощности за постигане на съответствие с нормите за вредни емисии съгласно Протокола за серните емисии и съответните актове на ЕС. Банката очаква също да играе значима роля във финансирането на втория голям независим проект в електроенергетиката („Марица-Изток Г“), където общата финансова потребност възлиза на 980 млн. евро (1.13 млрд. щ.д.), като по този начин ще съдейства за затварянето на неотговарящите на изискванията за безопасност блокове на АЕЦ „Козлодуй“ в изпълнение на ангажиментите по Споразумението за сметката за ядрена безопасност. Банката е оказала съдействие на българското правителство в приватизацията на електроразпределителните дружества в рамките на значителна по мащаби програма за техническо сътрудничество, по която е възложен мандат на инвестиционна банка. Правно-икономическият анализ и подготовката на приватизационната техника следва да приключат през месец октомври 2003 г., а предвиденият срок за извършването на сделката с участието на стратегически инвеститори е краят на 2003 г. в зависимост от проявения инвеститорски интерес. През 2004 г. Банката очаква да играе значима роля във финансирането на модернизацията на така приватизираните разпределителни дружества. Банката възнамерява също да съдейства на правителството в подбора на подходящ подход към изграждането на национална газификационна мрежа с ниско налягане. Доразвивайки постигнатия успех по проекта за столичната топлофикация — един от най-големите предприемани досега проекти за опазване на енергийните ресурси, Банката възнамерява и занапред да предоставя подкрепа за рехабилитацията и комерсиализацията на централната топлофикация без изискване, когато това е възможно, за предоставяне на държавни гаранции. Банката ще полага усилия в разработването на нови механизми за финансирането на проекти за повишаване на енергийната ефективност в дружествата от частния сектор (и най-вече в промишленото производство), както и в търсенето на възможности за експлоатацията на възобновяеми енергоизточници. По целесъобразност ще бъдат привличани и безвъзмездни средства (напр. от Фонда „Козлодуй“) за съфинансиране на проектите на Банката. Накрая, Банката ще поддържа политическия диалог с държавните органи за усъвършенстването на нормативната уредба на сектора.

Общинска и екологична инфраструктура

Предвид ограничената кредитоспособност на общините Банката проучва възможностите за финансиране на обществените услуги (особено ВиК) в рамките на областни (междубщински) дружества. Областните водоснабдителни и канализационни дружества са с мажоритарно или 100-процентово държавно участие, което облекчава структурирането на обезпеченията чрез поемането на ангажименти на по-ниските равнища на държавно управление. По молба на правителството Банката разработва схема за финансирането на проекти във водоснабдяването и канализацията, в рамките на която Пловдив и Бургас биха могли да станат пилотни центрове. И в двата случая условията по заемите се разработват в тясна координация с Европейската комисия, която от своя страна подготвя безвъзмездно съфинансиране по „ИСПА“. Банката възнамерява да работи с правителството за осъществяването на необходимата реформа на бюджетните отношения между централната изпълнителна власт и общините, така че бюджетните

правомошия да бъдат децентрализирани на местно равнище и да бъде повишена кредитоспособността на местното самоуправление. Ще продължава реализацията на текущия проект на Банката за водната концесия в гр. София и е възможно да бъде предоставена допълнителна подкрепа на концесионера „Софийска вода“. Съвместно със столичната община и с други общини в страната ще бъдат проучвани възможностите за проекти в областта на твърдите отпадъци и градския обществен транспорт (в т.ч. съоръженията за паркиране). Винаги когато това е възможно, Банката ще се стреми да привлича частния сектор в тези операции, но имайки предвид условията в България, засега е по-вероятно да се запази като целесъобразно отпускането на заеми на държавни субекти при схеми на гарантиране под равнището на централната власт.

Далекосъобщения

Банката възнамерява да окаже подкрепа за приватизацията на действащия далекосъобщителен оператор БТК, като предостави дългосрочно финансиране. Банката възнамерява да насърчава създаването на напълно конкурентна среда както в стационарните, така и в мобилните далекосъобщения, като оказва подкрепа на новопоявяващите се конкуренти на БТК и съдействайки за придобиването на водещия мобилен оператор „МТел“ от стратегически участник в сектора. Същевременно Банката ще насърчава създаването на ефикасен регулаторен режим, изцяло съответстващ на принципите, обуславящи присъединяването на страната към ЕС, и категорично независим от държавна намеса в текущото регулиране на сектора.

Транспорт

Банката възнамерява да подкрепя частните инвестиции в изграждането на летищната инфраструктура и същевременно да съдейства за извършването на необходимите промени в нормативната уредба. Ще бъдат разгледани възможностите за предоставяне на финансиране, когато бъдат обявени търговете за модернизацията и управлението на летищните комплекси при градовете Варна и Бургас. При постигане на успех в това начинание проектите могат да се превърнат в пилотни за целия регион. Ще бъдат разгледани също възможностите за финансиране на подвижния железопътен състав, което предвид сегашното финансово състояние на железниците би било отпуснато под държавна гаранция, доколкото и когато такава гаранция може да бъде предоставена. Банката може да разгледа и финансирането на проекти за усъвършенстване на пътната инфраструктура в рамките на схеми за концесия и събиране на пътни такси. При оценката на проектите в сектора Банката ще продължи да утвърждава реформата, комерсиализацията и рационализацията на услугите за повишаване на производителността.

3.2.3 Съфинансиране и предприсъединителни фондове

Банката ще продължи да играе ролята на основен катализатор за мобилизирането на съфинансиране, както търговско, така и безвъзмездно, подобно на наскоро приетите проекти за „Марица-Изток III“, „Столична топлофикация“ и „Столичен транспорт“. Някои от най-крупните сделки, за които има проектна готовност, вече са структурирани по начин, предвиждащ синдикирането на 60 и повече процента от ангажиментите по проекта с участието на местни и чужди банки. Такива синдикирани схеми ще бъдат активно разработвани и в бъдеще, както и възможностите за съфинансиране с други международни финансови институции и с програмите на ЕС за реализиране в частност на екологичните и социалните компоненти на проектите, подобно на схемата за проекти във ВиК, където вече е в ход тясното сътрудничество с „ИСПА“.

3.2.4 Политически диалог

Банката от години поддържа ползотворен политически диалог с българските власти, особено що се отнася до общинския сектор, където с успех съвместно със столичната община са разработвани проекти във водоснабдяването, топлофикацията и обществения

транспорт, и вече се полагат усилия за разпространяването на натрупания положителен опит в други български общини. Банката работи в тясно сътрудничество и с други донори, в т.ч. Световната банка, Европейския съюз и Агенцията на САЩ за международно развитие в подкрепа на реформите в енергетиката. Плодовете на политическия диалог вече се проявяват в новите законопроекта за енергетиката и за далекосъобщенията, които предстои да бъдат разгледани до края на настоящата година. През следващия стратегически период Банката възнамерява да продължи диалога с правителството и с неговите агенции, за да съдейства за развитието на нормативната база, позволяваща участието на частния сектор в инфраструктурни проекти.

4. СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДОНОРСКАТА ОБЩНОСТ И С ОСТАНАЛИТЕ МЕЖДУНАРОДНИ ФИНАНСОВИ ИНСТИТУЦИИ

Сътрудничество с донорската общност и с международните финансови институции

Банката поддържа отлични работни отношения с МВФ, Световната банка, ЕС, ЕИБ и с двустранни институции с цел координация на подходите, успешното изпълнение на собствената си стратегия и постигането на максимален ефект от усилията на всяка отделна институция. Отношенията с програмите „ФАР“ и „ИСПА“ на Европейския съюз, както и със Световната банка, що се отнася до различни секторни проекти, въпросите за околната среда, институционалното укрепване, усъвършенстването на топлофикационните системи и намаляването на замърсяването на околната среда, също са добре развити и ще бъдат от критично значение за успешното изпълнение на стратегията на Банката през следващите две години.

4.1 Европейски съюз

Общият размер на многостранното безвъзмездно предприсъединително финансиране от страна на ЕС за България понастоящем възлиза на близо 300 млн. евро (347 млн. щ.д.) годишно. По този показател България се нарежда сред страните-кандидатки на трето място след Полша и Румъния, като размерът на финансовата помощ е равен на 2% от БВП на страната. Средствата се усвояват в рамките на няколко програми.

„ФАР“: За периода 1992–2000 г. ангажиментите за България възлизат общо на 1.5 млрд. евро (1.73 млрд. щ.д.). Индикативният годишен размер на средствата, отпуснати по „ФАР“ за България, възлиза на 100 млн. евро (115.7 млн. щ.д.), като през последните три години сумата е допълнена с извънредни средства от резерва. Индикативният размер за 2004 г. възлиза на 157 млн. евро. В посочените суми не е включен ефектът от подкрепяните от „ФАР“ хоризонтални и многостранни програми като ТАИЕКС и схемата за МСП. Наред с редовните годишни средства за България Европейската комисия е приела да отпуска допълнителни средства по „ФАР“ за извеждането на блоковете на АЕЦ от експлоатация и за свързаните с това мерки в енергетиката по силата на постигнатото през 1999 г. споразумение с българската страна за предсрочното затваряне на блокове I–IV. За периода 2000–2006 г. се предвижда да бъдат ангажирани общо 200 млн. евро (231 млн. щ.д.) при условие, че бъде постигнат удовлетворителен напредък към изпълнението на договорените срокове за затваряне на реакторите.

„ИСПА“: Въведена през 2000 г., програмата е предназначена за финансиране на крупни проекти в областта на опазването на околната среда и изграждането на транспортната инфраструктура. Общият предвиден за България годишен размер на средствата по програмата възлиза на 104 млн. евро (120 млн. щ.д.), а за 2003 г. — 106 млн. евро (122.6 млн. щ.д.). Програмната основа на „ИСПА“ се състои от стратегиите в областта на околната среда и транспорта, съставени от българската страна и съгласувани с Комисията. Досега в България по програмата е предоставена подкрепа за 19 проекта на обща стойност 909.2 млн. евро (1.05 млрд. щ.д.), от които частта на „ИСПА“ възлиза на 526.9 млн. евро (609.4 млн. щ.д.). Шест от проектите през 2002 г. са за общинска канализация и пречистване на отпадните води (в градовете Търговище, Бургас, Севлиево, Монтана, Ловеч и Попово).

„САПАРД“: Въведена през 2000 г., програмата е предназначена да подкрепя мерките в селското стопанство и развитието на селскостопанските райони. От 2000 г. на България са отпуснати по 53 млн. евро годишно (61.2 млн. щ.д.); индикативната сума за 2003 г. възлиза на 54 млн. евро (62.4 млн. щ.д.). Програмната основа на „САПАРД“ е зададена от многогодишния План за развитие на селскостопанските райони, съставен от българското правителство и съгласуван с Комисията.

За разлика от „ФАР“ и „ИСПА“ „САПАРД“ е децентрализирана програма, по която българските власти самостоятелно подбират проектите в съответствие със съгласуваната уредба. Между България и Комисията е сключено Многогодишно споразумение за финансиране, предвиждащо условията за предоставянето на подкрепата по „САПАРД“. Агенцията по програмата е акредитирана през месец май 2001 г. (и става първата такава акредитирана агенция в страните-кандидатки), а скоро след това са извършени и първите плащания. До края на месец юни 2003 г. са одобрени 607 проекта на обща стойност 200 млн. евро (231 млн. щ.д.), като финансовата помощ по програмата възлиза на половината от тази сума.

4.2 Европейска инвестиционна банка (ЕИБ)

Текущият портфейл на ЕИБ възлиза на 1.08 млрд. евро (1.25 млрд. щ.д.), от които са усвоени 445 млн. евро (515 млн. щ.д.) за общо 23 проекта в транспорта (пътища, летища и железници), енергетиката, далекосъобщенията, околната среда, промишленото производство и МСП. Четири проекта, на които се падат 17% от неусвоените ангажименти на ЕИБ, са съфинансирани с Банката, а понастоящем се водят разговори за сътрудничество по програма за ВиК. Европейската инвестиционна банка възнамерява да увеличи подкрепата си за България през следващите години и да задълбочава сътрудничеството си с Банката. Усилията на ЕИБ ще бъдат насочени главно към: а) проекти с приоритетно значение за подготовката на страната за присъединяване към ЕС, в т.ч. в транспорта, енергетиката и опазването на околната среда; б) подкрепата за развитието на МСП; в) подкрепата за проекти в частния сектор, предложени поспециално от чуждестранни кредитоиискатели, които чрез посредничеството на ЕИБ могат фактически да бъдат освободени от политическите рискове; и г) разработката на проекти в здравеопазването и образованието.

4.3 Международен валутен фонд (МВФ)

България поддържа тесни взаимоотношения с МВФ. Икономическата програма на страната се подкрепя от двугодишно резервно споразумение с Фонда на стойност 240 млн. СПТ (около 330 млн. щ.д. или 304 млн. евро), утвърдено през месец февруари 2002 г. Схемата е предназначена за поддържане на макроикономическата стабилност на страната, която на свой ред да обезпечи условия за икономически растеж и повишаване на жизнения стандарт. В основата на споразумението е режимът на паричен съвет, поддържан от разумната фискална политика, в т.ч. задачата за балансиране на бюджета в срок до 2005 г. и строгата политика на доходите в държавните предприятия. Третият преглед на резервното споразумение беше извършен през месец юли 2003 г. По този повод МВФ отбелязва запазващите се добри макроикономически показатели и постигнатия напредък в редица области на структурната реформа, в т.ч. в енергетиката, железопътния транспорт, данъчната администрация и приватизацията на последната голяма държавна банка. Отбелязва се също необходимостта от по-решителни мерки в други ключови области като управлението на дружествената собственост, реформата на съдебната и регулаторната система, гъвкавостта на трудовия пазар, за да бъде подобрена стопанската и инвестиционна среда и да бъде гарантиран широк и устойчив растеж в средносрочен план. Понастоящем България разглежда възможностите за договарянето на следваща програма с МВФ след изтичането на срока на текущата на 26 февруари 2004 г. Към месец юли 2003 г. общото задължение на България към МВФ възлиза на 800.3 СПТ (около 1.2 млрд. щ.д. или 1.02 млрд. евро).

България получава от МВФ и текущо техническо съдействие в редица области. Главни бенефициенти на това съдействие са БНБ, Министерството на финансите и Националния статистически институт по въпроси на фискалната политика, управлението на финансовата система и общата икономическа статистика.

4.4 Световна банка

Световната банка започва дейността си в България в началото на 90-те години и оттогава насам е ангажирала повече от 1.6 млрд. щ.д. (1.38 млрд. евро) за 29 проекта. В това число

попадат 10 заема за реструктуриране (900.8 млн. щ.д. или 778.8 млн. евро), 17 инвестиционни проекта (682.4 млн. щ.д. или 590 млн. евро) и две безвъзмездни суми за управлявания от ЕБВР Глобален екологичен фонд. В инфраструктурния сектор ЕБВР и Световната банка поддържат тясно взаимодействие през изтеклите 12 години, финансирайки съвместно три проекта, в т.ч. за „Столична топлофикация“ през 2002 г. Други сектори, на които Световната банка отдава значение, са социалните дейности, опазването на околната среда и селското стопанство.

На 9 май 2002 г. Съветът на директорите на Световната банка утвърди Стратегията за подпомагане на България за периода 2002–2004 г. Главните стълбове на стратегията са: а) насърчаване на растежа, воден от конкурентноспособния частен сектор; б) укрепване на реформата на държавната администрация и инициативите за противодействие на корупцията; и в) облекчаване на социалното въздействие на реструктурирането и по-ефикасно предоставяне на социални услуги. При разработването на стратегията са проведени широки консултации с всички основни заинтересовани страни и слоеве в обществото, в т.ч. представители на централната власт и местното самоуправление, частния сектор, гражданското общество, синдикалните организации, академичните среди и др.

Международната финансова корпорация (МФК) допълва усилията на Световната банка за развитие на частния сектор, като насочва вниманието си към следните четири области: преустройство на общинската инфраструктура; финансиране на следприватизационни проекти за преустройство; подкрепа за развитието на капиталовите пазари и МСП; и селективно инвестиране в частния сектор. До днес МФК е ангажирала повече от 178 млн. щ.д. (154 млн. евро) в подкрепа на 16 инвестиционни проекта в отрасли като производството на строителни материали, хартиената промишленост, лизинговото финансиране и др. финансови услуги, туризма, инвестирането на недвижими имоти, общото промишлено производство и металообработващата промишленост. Налице са добри възможности за сътрудничество между МФК и ЕБВР, имайки предвид близостта на оперативните приоритети. Досега двете институции са финансирали един проект в промишленото производство.

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

Политическо състояние

След отпадането през 1990 г. на комунистическото господство в държавното управление, наложено след края на Втората световна война, досега страната винаги е била управлявана от коалиционни правителства, излъчени от лявото или от дясното политическо пространство. След икономическия и финансов крах през 1996–97 г., настъпил по време на управлението на Българската социалистическа партия (БСП), през месец април 1997 г. бяха произведени предсрочни парламентарни избори. През месец май 1997 г. беше съставено правителство на Съюза на демократичните сили (СДС), дясно-центристко политическо формирание. През месец юли същата година правителството на СДС въведе режима на паричен съвет, стабилизира икономиката, сключи тригодишно споразумение с МВФ и започна редица икономически реформи, в т.ч. приватизацията на голяма част от българската промишленост. Правителството обаче започна да губи първоначално високата си популярност, немаловажна причина за което беше общественото недоволство от разрастването на корупцията във висшите ешелони на властта. До редовните избори от юни 2001 г. СДС и БСП се изравниха по електорална подкрепа. В края на краищата изборите не бяха спечелени нито от едната, нито от другата от тези партии, а от току що появилото се на политическия хоризонт формирание, оглавно от Симеон Сакскобурготски, бившия Цар Симеон II, отстранен от трона през 1946 г., когато е бил на 11-годишна възраст, и завърнал се в страната след дългогодишното си изгнание на Запад. Създаденото от него едва през месец април 2001 г. Национално движение „Симеон II“ (НДСВ) спечели половината от 240-те места в българското Народно събрание. Съставеното през месец юли 2001 г. ново правителство се ангажира да премахне корупцията, да повиши жизнения стандарт на гражданите и да реформира икономиката. За коалиционен партньор на НДСВ беше привлечено Движението за права и свободи (ДПС), което се ползва с подкрепата главно на българските етнически турци. Два министерски поста са дадени и на членове на БСП, които обаче не се ангажират с представителство на партията в правителството.

Днес, две години по-късно правителството се ползва с положителната оценка на чуждестранните наблюдатели за политиката си на управление на бюджета и дълга, както и за постиженията си в икономическата сфера. Въпреки обаче вдъхващата доверие вътрешна политика и външнополитическите си успехи (членството в НАТО и поканата за присъединяване към ЕС, макар и не по-рано от 2007 г.), правителството е загубило популярността си сред избирателите. Широко разпространено е мнението, че то не е успяло да изпълни (наистина твърде многобройните) си предизборни обещания, особено що се отнася до социалната политика. Лидерският стил на министър-председателя също допринася за слабите резултати на правителството в проучванията на общественото мнение, които нареждат НДСВ далеч след БСП и непосредствено след СДС. На 29 май 2003 г. правителството оцеля след вота на недоверие предложен от СДС с подкрепата на БСП (със 129 гласа за правителството, 104 — за опозицията и 7 въздържали се). Младшият коалиционен партньор ДПС подкрепи правителството. Възможно е обаче в недалечно бъдеще ДПС да се ориентира към друг политически партньор (напр. БСП). През месец октомври 2003 г. предстоят местни избори.

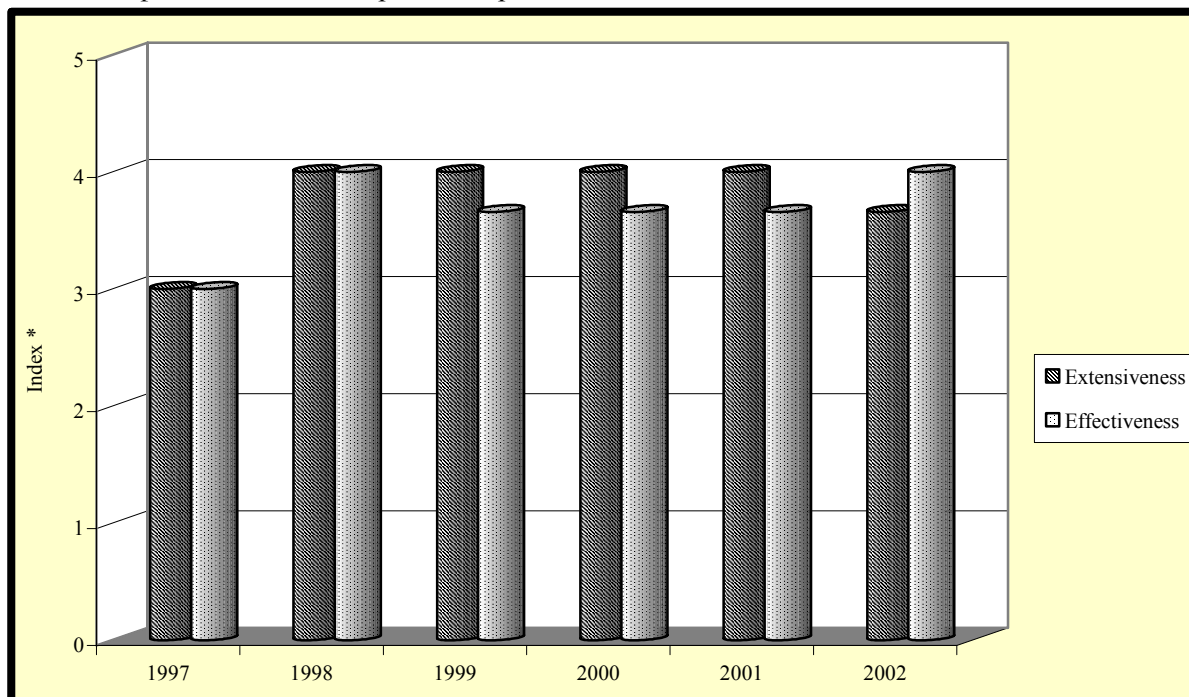
ПРИЛОЖЕНИЕ 2

Законодателен преход

СРАВНИТЕЛНА ОЦЕНКА НА БЪЛГАРСКОТО ТЪРГОВСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

I. Развитие във времето

Обхват и ефикасност на българското търговско законодателство⁶

Източник: OGC Legal Indicator Surveys; 1997 - 2002

*Забележка: Стойностите по вертикалната ос варират от 1 (малък напредък) до 5 (значителен напредък)

Законодателството на България в областта на концесиите, банковото дело, далекосъобщенията и обезпечителните сделки е основано на съответните директиви на ЕС и по мнението на практикуващите в страната юристи е сравнително развито. През последните шест години ежегодните Изследвания на ЕБВР по правни показатели потвърждават становището, че българското търговско законодателство се доближава до международно приетите стандарти.

II. Съпоставка с останалите страни в преход

Българското търговско законодателство превъзхожда законодателствата на няколко други страни от региона, попадащи в обхвата на ЕБВР, както по степен на развитост, така и по

⁶ Всяка година ЕБВР провежда Изследване по правни показатели, за да направи оценка на постигнатия от страните в Централна и Източна Европа, Балтийските държави и ОНД напредък в законодателната реформа, по мнението на местните практикуващи юристи и теоретици на правото. Изследването се основава на въпросници и представя оценката на юристите за националната правна система, и в частност — за степента, в която законодателството в търговската и финансовата сфера се доближава до международните стандарти (показател „Обхват“), и степента на фактическо прилагане на съответните разпоредби (показател: „Ефикасност“). Следователно изследването не отразява становището на Банката относно обхванатите правни системи. Освен това следва да се има предвид, че всеки от респондентите попълва въпросника за състоянието на системата в своята страна, а не в сравнителноправен план.

съответствие с правото на ЕС. По резултатите от Изследването по правни показатели от 2002 г., отразяващо оценките на юристи, познаващи българското законодателство, то може да бъде характеризирано като адекватно на нуждите на инвестиционната и друга стопанска дейност, и общо взето намиращо се на едно и също равнище със законодателствата на Естония, Латвия и Румъния.

ОЦЕНКА НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО ОБЛАСТИ

Несъстоятелност

Българските законови разпоредби за несъстоятелността се съдържат в Част IV на Търговския закон в сила от месец август 1994 г. с няколко последващи изменения и допълнения. Практикуващите юристи са на мнение, че сега действащата уредба е сравнително ясна и адекватна, но е необходимо известно оптимизиране на съдебното производство по несъстоятелност, за да бъде повишена неговата ефективност.

Разпоредбите за несъстоятелността регламентират оздравяването, реструктурирането и ликвидацията на търговските дружества, и проявяват стремеж към максимално възстановяване на активите при гаранции за справедливо и равноправно разпределение между кредиторите. Регламентацията се прилага за всички търговски дружества с изключение на банките, застрахователните дружества, обществените монополи и държавните предприятия, създадени със специален държавен акт, за които се прилагат и особени разпоредби за несъстоятелността. Нормативната уредба на несъстоятелността на банките и застрахователните дружества се съдържа в Глава XIV на Закона за банките и съответно в Глава XI на Закона за застраховането.

Доскоро съгласно общата уредба на несъстоятелността производство по несъстоятелност можеше да бъде започнато на две основания, а именно — „неплатежоспособност“ и „свръхзадлъжнялост“. Неплатежоспособността се определя като неспособност на длъжника да изпълни неоспоримо финансово задължение с настъпил падеж, произтичащо от търговска сделка или дълг с публичен характер. Неплатежоспособността се смята за настъпила, когато длъжникът преустанови плащанията. Свръхзадлъжнялостта се определя като наличие на недостатъчно активи срещу пасивите на длъжника. Определенията на тези два правни термина пораждаха значителна несигурност в деловите среди. Наскоро приетите изменения и допълнения на уредбата (влезли в сила от месец юли 2003 г.) целят да бъде повишена ефективността на производствата по несъстоятелност. Съгласно едно от измененията е дадено ново определение на неплатежоспособността като неплащане на задължение в срок от 60 дни след настъпване на неговия падеж. Благодарение на измененията и допълненията се очаква ускоряване на производствата по несъстоятелност (при сегашното състояние на нещата обявяването на дружество в неплатежоспособност може да отнеме до една година). Друго нововъведение е задължението за оценка на активите преди тяхната разпродажба (съгласно предишните разпоредби такава оценка се правеше само по изрично искане на кредиторите).

Измененията и допълненията на Търговския закон стимулират оздравяването и стабилизирането на дружествата в контекста на несъстоятелността. Всеки длъжник, синдик, кредиторите, притежаващи не по-малко от една трета от обезпечените активи, кредиторите, притежаващи не по-малко от една трета от необезпечените активи имат право да предложат приемането на план за реструктуриране. От друга страна законът предвижда изрична забрана за предлагането на такъв план, когато е явно предвид конкретните обстоятелства, че продължаването на дейността на длъжника би увредило масата на несъстоятелността.

Капиталови пазари

От 1 март 2003 г. влезе в сила нов Закон за Комисията за финансов надзор (КФН), съгласно който през същия месец беше създадена и самата комисия. Главното предназначение на Комисията за финансов надзор е да консолидира държавния надзор върху небанковия финансов сектор, обединявайки и заменяйки Комисията за ценните книжа и фондовите борси, Агенцията за застрахователен надзор и Агенцията за надзор

върху държавното обществено осигуряване, чиито функции се възлагат съответно на три отдела в КФН — „Надзор върху инвестиционната дейност“, „Застрахователен надзор“ и „Надзор върху социалното осигуряване“. Всеки от тези отдели се оглавява от заместник председател на КФН. Новата комисия е колективен държавен орган, състоящ се от 7 членове, в т.ч. Председател и трима Заместник председатели. Всички членове на КФН се избират от Народното събрание. Тъй като Комисията е създадена отскоро, тя все още предстои да се докаже като ефикасен надзорен орган в небанковия финансов сектор.

Законовата уредба на българския капиталов пазар се съдържа най-вече в Закона за публичното предлагане на ценни книжа в сила от месец януари 2000 г. С този закон уредбата и регулирането на българските капиталови пазари са приведени в съответствие с изискванията, свързани с присъединяването към ЕС. Законът между другото регламентира сливанията и вливанията на търговски дружества, задължителните и доброволните заявки, както и изискванията за оповестяване на информация. Що се отнася до застраховането, действащият Закон за застраховането е приет през 1997 г. и допринася за усъвършенстване на регулирането и подобряване на условията в сектора, предвиждайки по-висок минимален размер на капитала и забраната за провеждане на други дейности от застрахователните дружества. През 1998 г. са засилени и изискванията на застрахователния надзор, и е завършен процесът на прелицензиране на застрахователите. През 2000 г. правителството въведе и нова модерна пенсионноосигурителна система, състояща се от усъвършенстван вариант на разходнопокривната система (първи стълб) и два изцяло капиталови стълба (един задължителен за новопостъпващите в обхвата на системата лица и един доброволен). Нормативната база за усъвършенстването на първия стълб беше приета през 1999 г., а поетапното му въвеждане започна в началото на 2000 г.

Дружествено право и управление на дружествената собственост

Законовата уредба на материята, свързана с управлението на дружествената собственост, се съдържа в Търговския закон (влязъл в сила през 1991 г. и претърпял множество изменения и допълнения, последните от които — от 2002 г.) и в Закона за публичното предлагане на ценни книжа от 2000 г. Съгласно Търговския закон могат да бъдат създавани пет типа търговски дружества, в т.ч. дружеството с ограничена отговорност и акционерното дружество. Дружествата по Търговския закон подлежат на регистрация в търговския регистър при съответния окръжен съд. Акционерните дружества са длъжни да водят книга на акционерите. Една от особеностите на уредбата е, че акционерните дружества могат да се създават с едностепенна или двустепенна система на управление. В защита на правата на акционерите Законът предвижда правото на всеки акционер в акционерно дружество да придобива част от новите емисии на акции, пропорционална на първоначалния му дял в дружеството. Притежателите на 10 и повече процента от общо емитираните и намиращи се в обращение акции имат правото да поискат свикване на общото събрание. Притежаващите 5% от капитала на дружеството могат да подадат искова молба срещу членовете на надзорния и на управителния съвет за обезщетение за нанесени от тях вреди на дружеството. Същата част от капитала на дружеството трябва да бъде представена и при искането общото събрание или съответният окръжен съд да назначи финансов контролор за проверка и заверка на годишните счетоводни отчети с докладване на направените констатации. Акционерите имат също правото да подадат иск срещу дружеството за отменяне на решение на общото събрание, когато решението противоречи на императивна законова разпоредба или на устава на дружеството.

Според резултатите от Оценката на управлението на дружествената собственост, извършена от ЕБВР през 2002 г. България е страна със „средна степен на съответствие“, що се отнася до съпоставката на нейната нормативна уредба в тази област (т.е., „писаното право“, а не неговото практическо прилагане) с Принципите на управление на дружествената собственост, приети в рамките на ОИСР. В същата категория попадат и редица други присъединяващи се към ЕС страни. Приоритетите на понататъшната законодателна реформа в тези страни се състоят в усъвършенстването на фактическото правоприлагане и в прецизирането на действащите разпоредби.

Концесии

Българският Закон за концесиите датира от 1995 г., като е претърпял няколко изменения и допълнения, последното от които — от 2002 г.

Законът за концесиите има общ рамков характер и се прилага за инфраструктурата, изкопаемите природни богатства и комуналното стопанство, които могат да бъдат отдавани под концесия от държавата. Общинските концесии са предмет на друг нормативен акт (вж. по-долу). Съгласно Закона за концесиите концесии могат да бъдат давани за срокове до 35 години с възможност за продължаване до максимален общ срок от 50 години. Решенията за даване на концесия се вземат от Министерския съвет без необходимост във всички случаи от провеждане на тръжна процедура.

Действащата уредба не може да бъде характеризирана като изчерпателна или подробна. Тя следва да се прилага, съчетано с различни други нормативни актове и с позоваване на общото договорно право. Законът дава възможност на страните по концесионния договор да се споразумеят за начина на уреждане на спорове и не съдържа ясни разпоредби относно избора на приложимо право.

Съгласно Закона Министерството на финансите създава Фонд за възстановяване на концесионните разходи, в който се превеждат 15% от приходите от концесии.

Другите, относими към тази материя нормативни актове са Законът за общинската собственост, Законът за обществените поръчки, Законът за енергийната ефективност, Законът за пътищата, Законът за морските и вътрешните водни пътища, и пристанища, и Законът за чуждестранните инвестиции.

Законът за общинската собственост регламентира отдаването под концесия на общинските комунални предприятия, общинската инфраструктура и някои обществени услуги. Общинските концесии могат да бъдат давани за първоначален 15-годишен срок с възможност за продължаване до не повече от 25 години.

Макар и неизчерпателна, действащата уредба позволява участието на частния сектор в обществени проекти. Според Изследването по правни показатели от 2002 г. действащата уредба на концесиите се смята за адекватна.

Обезпечителни сделки

Отдаването на движимо имущество в обезпечение е регламентирано от Закона за особените залози, влязъл в сила от 1 април 1997 г., Закона за задълженията и договорите (чл.чл. 133–182) и Търговския закон. Съгласно тази уредба са възможни два вида обезпечителни тежести: посесорна (с предаване на отговорно пазене) (по Закона за задълженията и договорите) и непосесорна регистрирана тежест (по Закона за особените залози). Възможен е също търговски залог (регламентирана от Търговския закон, Закона за особените залози и Закона за задълженията и договорите).

Непосесорния особен залог понастоящем е най-разпространената форма на отдаване на движимо имущество в обезпечение. Залогът може да бъде даден от „търговец“ по смисъла на чл. 1 Търговския закон (физическо или юридическо лице, което се занимава по занятие с посочените в същия член търговски сделки) или от лице по чл. 2 от Търговския закон (най-вече селскостопански производители, занаятчии и лицата на свободна професия). Предмет на залога могат да бъдат:

- движими вещи (с изключение на плавателни и въздухоплавателни средства);
- текущи вземания и друго избрано нематериално имущество;
- дялове в събирателни и командитни дружества, командитни дружества с акции или дружества с ограничена отговорност;
- блокове текущи вземания, групи машини и оборудване, стоково-материални запаси; и
- търговски предприятия.

Търговските залози засягат най-вече материални ценности и ценни книжа на приносител (чл. 310 от Търговския закон).

Особеният непосесорен залог подлежи на вписване в Централния регистър на особените залози по искане на заинтересованата страна. За тази цел се внася молба и екземпляр от договора за залог и договора за заем. Регистърът е подведомствен на Министерството на правосъдието с централна служба в гр. София и представителства в страната. Регистърът е компютризиран, което улеснява вписванията и извършването на справки. Сделките за продажба със запазване на вещните права, както и лизинговите договори също подлежат на вписване.

Правото на предпочитание се определя по реда на вписване. Титулярът на залога се ползва с първо вземане пред всички останали кредитори, но след приспадане на следните разноси и задължения:

- разноси по реализацията на залога;
- съдебни разноси, свързани със съдебните действия, предприети по искане на други лица, с цел да бъде опазено имуществото, или за обезщетение за нанесени от длъжника вреди;
- държавни вземания за данъчни задължения по данъчната оценка на имуществото.

Когато залогодателят е обявен в несъстоятелност, титулярът на залога има право на предпочитание пред всички останали кредитори, а производството по несъстоятелност не спира производството по реализация на залога, започнато по Закона за особените залози.

Положени са усилия реализацията на залозите да бъде бърза и ефикасна — титулярът на залога може да встъпи във владение на заложеното имущество, след като започне производството за реализация, и може да предприема всякакви действия за опазването на заложеното имущество. Той може да осребри вземането си, като продаде имуществото (чрез определен от него депозитар) две седмици след вписването на заявлението за започване на производството по реализация, при условие че условията и начина на продан са изрично посочени в споразумението за залог. Изисква се съдебно решение:

- ако залогодателят възпрепятства завземането или прехвърлянето на владението върху заложеното имущество;
- когато солидарен кредитор оспорва полученото обезщетение за заложеното имущество или получената стойност срещу прехвърлянето на заложеното имущество; или
- когато залогодателят оспорва съществуването на обезпечен дълг или на самия залог.

Следва да се отбележи, че в повечето случаи длъжниците оспорват реализацията на залога, поради което извънсъдебната процедура рядко се прилага на практика.

Далекосъобщения

Понастоящем далекосъобщенията се регулират от няколко органа, в т.ч. Министерството на транспорта и съобщенията, Националният съвет за радиочестотния спектър (НСРЧ) и Комисията за регулиране на съобщенията (КРС), и са регламентирани от Закона за далекосъобщенията от 1998 г., изменен и допълнен през 2002 г. Съгласно Закона Министерството изпълнява функции по формулирането на стратегическата политика, а КРС е независима агенция, отговаряща за общото регулиране на далекосъобщителните услуги, издаването на лицензии на далекосъобщителните оператори, кабелните оператори, ефирните радио и телевизионни оператори. Комисията се занимава също с ценовото регулиране по отношение на операторите, заемащи значителни позиции на пазара на далекосъобщителни услуги.

Българската телекомуникационна компания (БТК) е наследеният национален далекосъобщителен оператор, предоставящ гласови връзки и пренос на данни, радио и телевизионно разпръскване, и Интернет, и стопанисващ съществуващата стационарна мрежа. По всичко личи, че България се стреми към либерализация на

далекосъобщителния сектор преди присъединяването си към ЕС (предвидено за 2007 г. наред с Румъния и евентуално Хърватия) и в съответствие с принципите, възприети в рамките на СТО. Българският далекосъобщителен пазар е формално либерализиран от началото на 2003 г., а първите лицензи за предоставяне на конкурентни услуги по стационарната мрежа бяха издадени от КРС през месец юли 2003 г.

Приватизацията на БТК е в ход, макар че нарушенията и споровете между властите и участниците в тръжната процедура (консорциумът „Адвент“ от САЩ и „Коч“ от Турция) забавят приключването на сделката и въздействат отрицателно върху представата на чуждестранните инвеститори за приватизационния процес и инвестиционния климат в страната.

България е постигнала добър напредък в хармонизирането на законодателството си за далекосъобщенията със съответното правово достойние на ЕС, главата за далекосъобщенията в контекста на преговорите за присъединяване вече е затворена. Вниманието обаче следва да бъде насочено към насърчаването на конкуренцията на сегашния критично важен за сектора етап. Наред с това са необходими понататъшни подобрения на нормативната уредба и въвеждане на съответните елементи от актуализираната нормативна база, действаща в ЕС (в т.ч. взаимосвързването на мрежите, предоставянето на конкурентен достъп до градската мрежа и тарифирането по себестойност). България следва също да предприеме своевременни мерки за постигането на преносимост на номерата предвид изтичането на преходния период в рамките на ЕС през декември 2008 г.

ПРИЛОЖЕНИЕ 3

Избрани икономически показатели

България	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
								<i>Estimate</i>	<i>Projection</i>
Продукция и разходи	<i>(Реално процентно изменение)</i>								
БВП	2.9	-9.4	-5.6	4.0	2.3	5.4	4.0	4.8	4.5
Частно потребление	-0.5	-5.7	-10.0	2.6	9.3	4.9	4.5	3.9	5.6
Държавно потребление	-8.2	-33.2	-3.9	23.4	4.1	13.3	4.7	6.2	2.0
Брутно натрупване	16.1	-21.2	-20.9	35.2	20.8	15.4	19.9	9.3	15.0
Износ на стоки и услуги	na	na	12.8	-4.7	-5.0	16.6	8.5	6.2	7.0
Внос на стоки и услуги	na	na	10.9	12.1	9.3	18.6	13.0	4.7	6.5
Брутна промишлена продукция	-5.4	-11.8	-13.7	-5.8	-4.3	12.0	0.7	2.6	15.0
Брутна селскостопанска продукция	16.0	-10.9	13.7	-0.6	2.7	-9.1	-0.3	na	na
Заетост	<i>(процентно изменение)</i>								
Работна сила (към края на годината)	-6.9	-0.7	-2.3	0.5	-1.2	-9.1	0.9	6.9	na
Заетост (към края на годината)	1.3	0.1	-3.9	-0.1	-2.1	-9.5	-3.4	10.9	na
	<i>(% от работната сила)</i>								
Безработица (към края на годината)	13.7	13.0	14.5	15.0	15.7	16.1	19.7	16.8	na
Цени и заплати	<i>(процентно изменение)</i>								
Потребителски цени (средногодишно)	62.0	123.0	1 082.0	22.2	0.7	9.9	7.4	5.9	2.0
Потребителски цени (към края на годината)	32.9	310.8	578.6	0.9	6.2	11.4	4.8	3.9	3.8
Производствени цени (средногодишно)	52.7	126.9	901.8	17.1	4.4	17.3	7.4	3.4	na
Производствени цени (към края на годината)	38.9	356.7	472.6	0.5	14.0	14.7	-3.3	6.3	na
Gross average monthly earnings in economy (средногодишно)	53.2	89.4	815.9	46.5	5.1	15.7	11.9	4.2	na
Правителствен сектор ¹	<i>(% от БВП)</i>								
Общо салдо на правителството	-5.6	-10.3	-2.4	1.0	-0.9	-1.0	-0.9	-0.6	-0.7
Общи разходи на правителството	41.3	42.0	33.1	37.0	39.6	39.7	38.6	37.2	37.4
Общ дълг на правителството ²	114.9	319.8	122.2	95.6	98.7	88.8	69.7	55.1	51.9
Паричен сектор	<i>(процентно изменение)</i>								
Широки пари (M2, към края на годината)	40.3	117.2	356.8	11.9	13.0	12.2	49.3	12.2	12.3
Вътрешен кредит (към края на годината)	18.0	216.5	93.6	-8.4	5.8	31.4	24.1	31.4	19.1
	<i>(% от БВП)</i>								
Широки пари (M2, към края на годината)	65.4	71.0	32.8	28.5	30.3	30.3	40.9	42.0	44.5
Лихвени проценти и валутни курсове	<i>(% годишно; към края на годината)</i>								
Основен лихвен процент ³	34.0	180.0	6.7	5.1	4.5	4.6	4.7	3.3	na
Междубанков лихвен процент (до 1 месец)	53.1	119.9	66.4	2.5	2.9	3.0	3.7	2.5	na
Лихвен процент по депозитите (1 месец)	25.3	211.8	3.0	3.3	3.3	3.1	2.9	2.8	na
Лихвен процент по кредитите (до 1 година)	51.4	480.8	13.9	13.3	14.1	11.5	11.1	9.4	na
	<i>(лв/щ.д.)</i>								
Валутен курс (към края на годината) ⁴	0.071	0.487	1.777	1.675	1.947	2.100	2.219	1.885	1.730
Валутен курс (средногодишен) ⁴	0.067	0.178	1.674	1.760	1.836	2.123	2.185	2.077	1.739
Външен сектор	<i>(млн. щ.д.)</i>								
Текуща сметка	-26	16	428	-62	-685	-701	-878	-679	-965
Търговски баланс	121	188	380	-381	-1 081	-1 175	-1 566	-1 619	-1 825
Стоков износ	5 345	4 890	4 940	4 193	4 006	4 812	5 099	5 578	5 895
Стоков внос	5 224	4 703	4 559	4 574	5 087	5 988	6 665	7 197	7 720
Преки чуждестранни инвестиции, нето	98	138	507	537	789	1 003	641	430	900
Брутни резерви (към края на годината), без злато	1 236	518	2 121	2 679	2 900	3 460	3 591	4 407	4 950
Външен дълг с натрупване	10 148	9 602	9 760	10 274	10 204	11 202	10 616	10 933	11 416
	<i>(месеци внос на стоки и услуги)</i>								
Брутни резерви (към края на годината), без злато	2.3	1.0	4.4	5.4	5.3	5.4	5.0	5.8	6.0
	<i>(% от износа на стоки и услуги)</i>								
Обслужване на дълга	13.5	16.8	13.8	19.0	18.0	16.8	20.2	15.8	11.0
Справочни данни	<i>(в съответните валути)</i>								
Население (към края на годината, млн.)	8.4	8.3	8.3	8.2	8.2	8.1	8.1	8.0	8.0
БВП (млн. лв.) ⁴	880	1 761	17 433	22 421	23 790	26 753	29 618	32 324	34 249
БВП на глава от населението (щ.д.)	1 563	1 187	1 257	1 548	1 582	1 551	1 679	1 940	2 470
Дял на промишлеността от БВП (%) ⁵	31.0	29.0	25.0	22.3	25.1	25.8	25.2	24.5	na
Дял на селското стопанство от БВП (%) ⁵	12.7	14.2	23.4	16.8	14.5	12.3	12.1	11.0	na

Текуща сметка/БВП (%)	-0.2	0.2	4.1	-0.5	-5.3	-5.6	-6.5	-4.4	-4.9
Външен дълг - резерви, (щ.д. млн.)	8 912	9 084	7 639	7 595	7 304	7 742	7 025	6 526	6 466
Външен дълг/БВП (%)	77.4	97.0	93.7	80.6	78.7	88.9	78.3	70.3	58.0
Външен дълг/износ на стоки и услуги (%)	149.8	153.5	155.5	171.8	176.1	160.3	141.1	133.9	132.5

¹ Общите данни за правителствения сектор включват бюджетите на държавните органи, общинските бюджети и извънбюджетните фондове.

² От април 2001 г. преките задължения към БНБ са изключени от вътрешния дълг, за да бъде избегнато двойното отчитане на кредита от МВФ, отпуснат през БНБ

³ Ефективен лихвен процент към края на месеца въз основа на средната годишна доходност, достигната на първичните аукциони на тримесечни ДЦК.

⁴ На 5 юли 1999 г. е извършена реденоминация на българския лев в съотношение 1000/1. Всички данни са в реденоминирани български лева.

⁵ От 1995 г. е променена промишлената класификация е променена. По старата класификация делът на промишлеността от БВП за 1996 г. възлиза на 32.4% а на селското стопанство — на 12.8%.

ПРИЛОЖЕНИЕ 4

ТЕКУЩО СЪСТОЯНИЕ НА ПОРТФЕЙЛА С НАТРУПВАНЕ (към 31 август 2003 г., млн. евро)

	Портф ейл	Рискова оценка на	Неусвоен ангажимент	% неусвоени / портф ейл	Действащи активи	Влошени активи	Редовни активи	% редовни / действащи
БЪЛГАРИЯ	551.7	5.87	266.9	48%	284.8	33.2	251.6	88%
ДЪЛГОВО ФИНАНСИРАНЕ	471.8	5.81	244.5	52%	227.3	17.6	209.7	92%
ДЯЛОВО УЧАСТИЕ	76.2	6.36	18.6	24%	57.5	15.7	41.9	73%
ГАРАНЦИИ	3.8	5.30	3.8	100%	0.0	0.0	0.0	0%
Недържавни	408.6	5.84	201.1	49%	207.4	33.2	174.2	84%
Държавни	143.2	6.01	65.8	46%	77.4	0.0	77.4	100%
ЧАСТЕН СЕКТОР	388.6	5.83	181.4	47%	207.1	33.2	173.9	84%
ДЪРЖАВЕН СЕКТОР	163.2	6.01	85.5	52%	77.7	0.0	77.7	100%
Преки	480.8	5.98	224.2	47%	256.5	33.2	223.3	87%
Регионални	71.0	5.21	42.7	60%	28.3	0.0	28.3	100%
Енергетика	198.5	6.08	177.8	90%	20.7	0.0	20.7	100%
Финансови институции	107.0	6.00	24.6	23%	82.4	4.2	78.2	95%
Промислено производство	68.0	5.11	4.2	6%	63.7	0.0	63.7	100%
Инф раструктура	79.5	5.60	19.7	25%	59.7	0.0	59.7	100%
Специал призарна пром ишленост	98.8	6.14	40.5	41%	58.3	29.1	29.3	50%
Преработвателна пром ишленост	60.7	6.49	23.6	39%	37.2	25.9	11.3	30%
Дялово участие в банки	34.3	6.00	0.0	0%	34.3	0.0	34.3	100%
Кредитиране на банки	34.7	5.78	14.4	42%	20.3	0.0	20.3	100%
Енергийна ефективност	30.0	6.50	26.3	88%	3.7	0.0	3.7	100%
Инвестиционни фондове	23.3	6.34	7.4	32%	15.9	4.2	11.7	74%
Промислено производство	68.0	5.11	4.3	6%	63.7	0.0	63.7	100%
Общинска и екологична инф раструкт.	38.5	5.52	19.7	51%	18.8	0.0	18.8	100%
Небанкови финансови институции	9.2	6.00	2.8	30%	6.5	0.0	6.5	100%
Енергетика	168.5	6.00	151.2	90%	17.0	0.0	17.0	100%
Недвижими имоти, туризъм и параходства	26.0	5.00	17.0	65%	9.1	0.0	9.1	100%
Финансиране на МСП	5.5	6.00	0.0	0%	5.5	0.0	5.5	100%
Далекосъобщения и медии	12.1	6.79	0.0	0%	12.1	3.2	8.9	74%
Транспорт	41.0	5.67	0.0	0%	41.0	0.0	41.0	100%

ПРИЛОЖЕНИЕ 5

Техническо сътрудничество (ТС) + Двустранна донорска подкрепа

Приложение 5А -- ТС Проекти

Ангажимент №	ТС OPID	Описание	Шифър на фонда	Ангажимент в евро	Дата на разрешаване	Статус
ECP2000-2001-11-01	7567	Столична топлофикация: Консултант по проектирането и възлагането	ECP	580 250	22/11/01	Ангажиран
ECP2000-2002-05-01	26816	Консултации относно приватизацията на електроразпределителните дружества	ECP	48 000	07/05/02	Усвоява се
ECP2000-2002-08-07	26816	Консултации относно приватизацията на електроразпределителните дружества	ECP	950 000	06/08/02	Усвоява се
ECP98-98-12-50	5731	Консултации относно създаването на независими производители на електроенергия	ECP	892 439	14/12/98	Приключен
ECP99-2001-11-98	7567	Столична топлофикация: Консултант по проектирането и възлагането	ECP	1 000 000	22/11/01	Усвоява се
FIN-2000-04-02	5891	Консултант по инвестиционната стратегия за централната топлофикация	FIN	31 884	12/04/00	Приключен
GERK-1996-05-06	3409	Столична топлофикация: технико-икономическа оценка	GERK	37 544	01/05/96	Приключен
GERK-2000-01-02	10369	Политически консултант по централната топлофикация	GERK	48 813	17/01/00	Приключен
HOL-1994-06-09	860	Звено за подкрепа на проекти в енергетиката	HOL	119 598	14/06/94	Приключен
IRL-1999-05-05	5814	Консултации относно отделянето на електропреноса	IRL	40 350	26/05/99	Приключен
UKC-1999-06-05	5814	Финансова оценка на проект за електропренос	UKC	24 718	01/06/99	Приключен
UKF-2002-09-03	29570	Столична топлофикация: осведомяване на обществеността	UKF	50 000	05/09/02	Ангажиран
ЕС-1993-03-10	748	Обединена българска банка: правно-икономически анализ и разработка на правилник и процедури за ресурсното управление и кредитната дейност	ECP	455 925	20/03/93	Приключен
ЕС-1993-06-18	745	Българска инвестиционна банка: управление, обучение и внедряване на системи	ECP	841 893	20/06/93	Приключен
ЕС-1993-07-25	745	Българска инвестиционна банка: правно-икономически анализ и документи по регистрацията	ECP	100 000	20/07/93	Приключен
ECP2000-2002-12-09	25318	Юниънбанк: Институционално развитие; консултации на висшето ръководство	ECP	237 798	18/12/02	Усвоява се
ECP2000-2002-12-10	25318	Юниънбанк: Институционално развитие; кредитни консултации	ECP	237 798	18/12/02	Усвоява се
ECP96-97-01-38	4144	Обединена българска банка: туининг	ECP	832 008	30/01/97	Приключен
EUBPP-02-03-02F	6000	Български следприватизационен фонд: Правни консултации В	EUBPP	200 000	22/03/02	Ангажиран
EUBPP-02-03-03F	6000	Български следприватизационен фонд: Правни консултации А	EUBPP	200 000	22/03/02	Усвоява се
EUBPP-2001-03-01	5795	Български следприватизационен фонд: управление на фонда (година 4)	EUBPP	863 162	07/03/01	Приключен
EUBPP-2001-11-03F	6001	Български следприватизационен фонд: инвестиционни консултации	EUBPP	343 275	07/11/01	Усвоява се
EUBPP-2001-11-04F	6001	Български следприватизационен фонд: инвестиционни консултации	EUBPP	264 111	07/11/01	Усвоява се
EUBPP-2001-11-05F	6000	Български следприватизационен фонд: правни консултации	EUBPP	94 236	07/11/01	Усвоява се
EUBPP-2002-01-01	5795	Български следприватизационен фонд: управление на фонда	EUBPP	808 836	09/01/02	Усвоява се
EUBPP-98-07-01	5795	Фондово управление	EUBPP	713 000	08/07/98	Приключен
EUBPP-98-07-02	5797	Български следприватизационен фонд: специализирани консултации	EUBPP	652 595	08/07/98	Приключен

Ангажимент №	ТС OPID	Описание	Шифър на фонда	Ангажимент в евро	Дата на разрешаване	Статус
EUBPP-99-03-01	6000	Български следприватизационен фонд: правни консултации I - Eversheds	EUBPP	90 783	17/03/99	Усвоява се
EUBPP-99-03-02	6000	Български следприватизационен фонд: правни консултации II - Salans Hertzfeld & Heilbronn	EUBPP	70 764	17/03/99	Усвоява се
EUBPP-99-03-03	6001	Български следприватизационен фонд: инвестиционни консултации -1	EUBPP	240 090	17/03/99	Приключен
EUBPP-99-03-04	6001	Български следприватизационен фонд: инвестиционни консултации - 2 - PricewaterhouseCoopers	EUBPP	171 433	17/03/99	Приключен
EUBPP-99-03-05	5797	Български следприватизационен фонд: специализирани консултации - отделни договори - 2	EUBPP	418 157	31/03/99	Усвоява се
EUBPP-99-03-06	5795	Български следприватизационен фонд: управление на фонда - 2 & 3	EUBPP	1 615 002	31/03/99	Приключен
JAP-1994-05-16	748	Обединена българска банка: предпривизационна подготовка (Фаза II)	JAP	173 949	16/05/94	Приключен
USSP-2001-06-03	19103	Банка за микрофинансиране: кредитни консултации	USSP	383 480	18/06/01	Приключен
USSP-2001-10-09	19103	Банка за микрофинансиране: Micro and консултации относно кредитирането на МСП	USSP	1 306 540	24/10/01	Усвоява се
USSP-2003-04-02	25685	Прокредит банк: регионално разрастване	USSP	889 838	30/04/03	Ангажиран
CAN-1999-06-04	6583	БДЖ: модел за изчисляване на себестойността	CAN2	49 140	30/06/99	Приключен
ЕС-1993-12-67	1018	Подготовка на Черноморската програма за приоритетно инвестиране в населените места (Фаза I)	ЕСР	228 774	17/12/93	Приключен
ЕСР97-97-12-52	5452	Усъвършенстване на столичното Вик	ЕСР	650 000	03/12/97	Приключен
ЕСР98-2000-12-79	5452	Усъвършенстване на столичното Вик	ЕСР	150 000	19/12/00	Приключен
ЕСР99-99-09-13	6314	БДЖ: помощ във финансовото счетоводство	ЕСР	369 375	07/09/99	Приключен
JAP-1993-07-19	888	Проучване на обществения транспорт в гр. София	JAP	321 897	01/07/93	Приключен
JAP-1993-07-28	885	Генерален план на пристанище Варна	JAP	620 000	01/07/93	Приключен
UKC-1994-06-03	1339	Фонд за управление на общинската собственост, гр. София	UKC	66 902	01/06/94	Приключен
UKC-1994-10-11	1719	Проект за модернизация на железниците	UKC	23 763	31/08/94	Приключен
UKC-1995-04-08	2411	Столичен обществен транспорт: проучване на гаранционните схеми	UKC	50 635	05/04/95	Приключен
UKC-1995-04-09	2411	Столичен обществен транспорт: консултации по обществен транспорт	UKC	10 006	05/04/95	Приключен
UKC-1995-04-10	2411	Столичен обществен транспорт: правен консултант	UKC	37 035	05/04/95	Приключен
UKC-1999-03-01	5452	Усъвършенстване на столичното Вик	UKC	24 997	01/03/99	Приключен
BRSF-2001-06-03	12795	Програма за управление на стратегическата промяна в Централна, Източна и Южна Европа: Аптехно Стара Загора АД	BRSF	48 400	20/06/01	Ангажиран
GERK-1998-03-02	4887	Варианти на почистване на димните газове по проекта за Марица-Изток III	GERK	40 392	09/03/98	Приключен
ITA-2000-07-07	12795	Програма за управление на стратегическата промяна: Алкомет	ITA	48 400	03/07/00	Приключен
WAL-2000-12-02	12795	Програма за управление на стратегическата промяна: СНС АД	WAL	48 400	06/12/00	Усвоява се
ITA-1997-03-04	4002	Проучване на целевите пазари за Българския следприватизационен фонд	ITA	144 334	04/03/97	Приключен
SWE-1995-11-04	3060	Регионално проучване на потребностите от финансиране на външната търговия	SWE	11 573	01/11/95	Приключен
UKC-1996-01-01	1637	Проучване на потребностите от експортно финансиране	UKC	12 237	01/01/96	Приключен

Ангажимент №	ТС OPID	Описание	Шифър на фонда	Ангажимент в евро	Дата на разрешаване	Статус
GER-1993-04-03	1440	Софийско тържище: технико-икономическо проучване	GER	183 297	20/04/93	Приключен
JAP-1994-05-20	1470	Инвестиция в млечна промишленост	JAP	375,000	16/05/94	Приключен
UKC-1996-03-09	5314	Проект за тържище	UKC	52,582	22/03/96	Приключен
UKC-1998-09-05	5819	Кредитна линия за туризма: пазарно проучване на сектора	UKC	70,584	04/09/98	Приключен
USA-1999-06-02	4526	Програма за складови записи за зърно	USA	36,958	16/06/99	Приключен
Общо за страната в евро:				19,702,948		
Общо отчетени в евро:				19,702,948		
Брой ангажименти:				62		

Приложение 5Б -ТС Фондове и донори – съвкупни ангажименти

<i>Донор</i>	<i>Общо ангажирани средства в евро</i>
Европейска комисия	14 319 704
Фонд на САЩ за ТС	2 616 816
Японски фонд за ТС	1 490 845
Британски фондове за ТС	423 459
Германски за ТС	341 929
Италиански за ТС	192 734
Холандски за ТС	119 598
Канадски за ТС	49 140
Уелски за ТС	48 400
Ирландски за ТС	40 350
Финландски за ТС	31 884
Шведски за ТС	11 573

ПРИЛОЖЕНИЕ 6

Програми за оздравителен мениджмънт и предоставяне на бизнес консултантски услуги в България

Програма за оздравителен мениджмънт

Програмата за управление на стратегическата промяна развива специфични за дадения отрасъл умения за стопанско управление. Осигурявайки консултации от опитни бивши ръководители на големи търговски дружества от икономически развитите страни, програмата съдейства за успешното функциониране на предприятията и за усвояването на стопански умения от висшите ръководители. Към днешна дата донорите са ангажирали 64 млн. евро, позволявайки осъществяването на близо 1 000 проекта по програмата.

Програмата е разработена в началото на 90-те години съвместно от ЕБВР и Програмата на ООН за развитие, и с подкрепата на програмата „ФАР“ на ЕС. Проектите се осъществяват пряко на равнището на отделни предприятия и предоставят експертен опит, специфичен за съответния отрасъл, развиват необходимите умения и помагат на предприятията да провеждат успешно дейността си в условията на пазарната икономика.

Програмата обезпечавя провеждането на икономическата реформа, като прехвърля управленски и технически „ноухау“, утвърждава принципите на отговорното управление на собствеността и разпространява търговски опит сред потенциално жизнеспособните предприятия.

В България към месец юли 2003 г. по програмата са осъществени 46 проекта, усвоили приблизително 2.7 млн. евро от предоставените от донорите средства. Най-голям дял в това финансиране се пада на „ФАР“ (87%) и на Великобритания (10%). Проектите обхващат следните отрасли: хранително-вкусова промишленост (34%), тежка промишленост (18%), фармацевтична промишленост (13%), лека промишленост (13%), текстилна промишленост (13%) и др. (9%).

Програма за бизнес консултации

Програмата на ЕБВР за стопански консултации поддържа мрежа за подпомагане развитието на малките и средни предприятия в Прибалтика, Азия, северозападна Русия, района около гр. Самара в Русия и Югоизточна Европа. Понастоящем програмата функционира в осем държави и успешно е осъществила 1 500 проекта. Финансирането се предоставя от Централноевропейската инициатива, програмата „ФАР“ на ЕС и британското Министерство на международното развитие.

Целите на програмата са: 1) предоставяне на съдействие за растежа и конкурентноспособността на МСП чрез финансиране на стопански консултации от най-добрите местни консултанти; и 2) развитие и укрепване на уменията на местните консултантски фирми за посрещане на потребностите на предприятията.

Програмата предлага съдействие при избора на най-подходящите местни консултанти за решаване на специфични проблеми и изпълнение на конкретни консултантски задания. Когато не е налице местен експертен потенциал, се привличат външни консултанти, които предават опита си на местните. По програмата могат да бъдат отпуснати безвъзмездно до 50% от общата чиста стойност на отделен проект, но не повече от 10 000 евро на проект.

В България от месец октомври 2001 г. по програмата е започнало осъществяването на 104 проекта, от които 95 са завършени, а за други девет е налице проектна готовност. Обхванати са следните отрасли: търговия на едро, търговия на дребно и туризъм (40%),

хранително-вкусова промишленост (20%), металообработване и машиностроене (12%). Усилията са насочени към усъвършенстване на управленските умения и пазарните резултати, внедряването на управление и сертификация на качеството, и намаляване на себестойността.

ПРИЛОЖЕНИЕ 7

Оценка на въздействието върху прехода и извлечени поуки

Оценка на въздействието върху прехода

Шифър	Наименование	Работна година	Вид доклад	Обща оценка	Въздействие върху прехода
665	Международна търговска банка (България), бивша БИБ	1996	OPER	Частичен успех	Слабо
672	Данон-Сердика	1996	XMRA	Частичен успех	Средно
1681	БНП-Париба (България) АД (дялово)	1997	OPER	Частичен успех	Слабо
371	Делта (млечна промишленост)	1997	XMRA	Частичен успех	Слабо
324	Марица-Изток II	1998	OPER	Частичен успех	Средно
130	БТК	1998	XMRA	Успех	Високо
4119	Соди (приватизация)	1999	XMRA	Успех	Високо
3039	Астера	1999	XMRA	Частичен успех	Слабо
5423	Исиклар/Целхарт	2000	OPER	Частичен успех	Задоволително
2790	Първа инвестиционна банка	2000	OPER	Успех	Добро
4639	Домейн бояр АД	2001	XMRA	Частичен успех	Задоволително
1682	Кеаресбак България АД	2002	OPER	Неуспех	Минимално

Поуки:

Обобщени резултати от извършените прегледи за периода на последната Стратегия

„Кеаресбак България“ – оперативен отчет 2002

ПРОЕКТЪТ

През месец август 1994 г. Съветът одобри инвестиция в дялово участие на стойност до 4 млн. щ.д. в „Кеаресбак България“ АД — инвестиционен посредник, създаден като българско акционерно дружество по-рано същата година от двама акционери-основатели — „Кеър смол бизнес асистанс корпорейшън“ (КЕАРЕСБАК, корпорация за подпомагане на дребния бизнес) и българската Агенция за чуждестранна помощ (АЧП). С присъединяването на Банката акциите на КЕАРЕСБАК и АЧП с пълно право на глас бяха определени като акции от клас „А“. През месец октомври 1994 г. Банката внесе първия транш от инвестицията си в качеството на акционер от клас „Б“ в размер, възлизащ приблизително на равностойността на 830 000 щ.д. Към месец май 1995 г. Банката придоби още два транша за изравняване на участието си с вноските, приписани на другите двама акционери от постъпленията от пласмента на краве масло. по-късно същата година АЧП изпадна в сериозни затруднения, което доведе до спирането на проекта от страна на Банката през месец юли 1996

г. Дотогава Банката на два пъти беше приела продължаване на крайния срок, предвиден в проектната документация, за планираното увеличение на капитала. Отказът на АЧП да съдейства в понататъшния ход на начинанието възпрепятства функционирането на „Кеаресбак България“, а причините за тази позиция на Агенцията бяха и остават неясни. Все пак АЧП прие да прехвърли акциите си на КЕАРЕСБАК, която междувременно беше преименувана на „Смол ентърпрайз асистанс фънде“ (СЕАФ, фондове за подпомагане на малки предприятия). Прехвърлянето беше извършено през месец октомври 1997 г., в резултат от което останаха двама акционери — СЕАФ (притежател на всички емитирани акции с право на глас от клас „А“, представляващи 50% от номиналната стойност на всички емитирани акции) и ЕБВР (притежател на всички емитирани акции без право на глас от клас „Б“). Към датата на спиране на проекта през месец юли 1996 г. отпуснатите от Банката средства възлизаха на 1.4 млн. щ.д. След възобновяването на дейността Банката инвестира още 0.7 млн. щ.д., като по този начин общият размер на инвестицията ѝ достигна стойност малко под 2.1 млн. щ.д.

ПОУКИ

Организации, които си поставят цели главно в областта на развитието, не биха били подходящи акционерни партньори на Банката по проекти, предназначени да подкрепят предприемачеството. От самото начало с акционерните партньори следва да бъде постигнато съгласие относно общите търговски цели. Банката следва прецизно да преценява ангажираността на партньори с идеална цел към изграждането на приходния капацитет на проектите, което е задължително условие за постигането на целите на Банката в периода на преход. Особено внимание следва да бъде отдавано на намеренията и мотивите на партньорите в случаите (като разглеждания), в които те не излагат на риск собствения си капитал, използват за капиталова база събрани дарения.

Споразуменията по проекта следва да предвиждат възможност за Банката да предприема действията, които сметне за необходими, в случай на незадоволителни резултати на дружествата-управители на фондовете. Необходимо е Банката да разполага със средства за защита на направената инвестиция. По целесъобразност споразуменията с акционерите и с другите заинтересовани страни следва да предвиждат механизми, позволяващи на Банката да преодолее неблагоприятните последици от неизпълнение на планираните резултати. В разглеждания случай нестопанския статут на партньорите би следвало да заостри вниманието на Банката към възможността те да не отдават приоритетно значение на финансовите резултати.

Управленските структури следва да съдържат адекватни противодействащи и уравновесяващи механизми. Такива механизми явно отсъстват, когато един и същ управителен орган, както е в разглеждания случай, функционира и като надзорен съвет, и като инвестиционен комитет. Принципът на адекватното разделение на функциите следва да се прилага на всички равнища в организацията, за да бъде гарантирано надеждното управление и контрол на собствеността.

Внимателно следва да бъде преценявана целесъобразността на дяловото финансиране и такова да бъде избягвано, когато дългово финансиране би било по-подходящо. В страните, намиращи се на началните или междинните етапи на прехода, когато условията в банковия сектор не благоприятства кредитирането, Банката следва да взаимодейства с властите за провеждането на необходимите промени за стимулиране на финансовото посредничество. В такива случаи не би следвало да се взема за дадено, че дяловото финансиране е ефикасен заместител на дълговото. Преди да поемат дял от управляването от собственика малко или средно предприятие, дружествата-управители на фонда следва да се уверят, че собственикът осъзнава и приема отношенията на съсобственост и че финансираната стопанска дейност има потенциала за растеж, който да

осигури адекватна възвръщаемост както на фонда, така и на първоначалните собственици.

Дружествата-управители на фондове следва да извършват пълен правно-икономически анализ на подпроекти, преди да се ангажират с инвестицията. Могат да бъдат привлечени платени или безплатни технически консултанти за усъвършенстване организацията на дейността в дружеството-обект на инвестицията. Това обаче не може да отмени необходимостта от правно-икономически анализ за установяване на действителното финансово и търговско състояние на обекта.

Когато Банката придобива участие в действащ фонд, тя следва да се увери, че дружеството-управител на фонда е извършило пълен правно-икономически анализ на инвестициите в съществуващия портфейл. За да оцени присъщите рискове на портфейла, в който ще участва, Банката следва най-малко да постигне увереност, че дружеството-управител спазва принципите на финансово благоразумие при подбора на инвестициите. Банката следва да разгледа и възможността за извършване на собствен правно-икономически анализ на съществуващия портфейл, когато фондът не може да посочи убедителни доводи в подкрепа на миналите си инвестиционни решения.

Необходимо е да бъде постигната увереност, че дружествата-управители разполагат с необходимите умения и опит да оперират в страната и че са обезпечени с необходимите професионални кадри. Банката не би следвало да поема участие във фонд, преди да се увери в качеството на дружеството-управител. Оценката за пригодността на дружеството-управител следва да се основава и на съществуващия вътрешен ред за упражняване на надзор върху служителите, както и на съответната политика на доходите за привличане и задържане на специалисти с необходимата квалификация.

„Домейн Бояр“ – оперативен отчет 2001

ПРОЕКТЪТ

Операцията за „Домейн Бояр“ АД, новосъздадено дружество с ограничена отговорност със седалище в България, се състоеше от заем в размер на 28.5 млн. щ.д. (25.9 млн. ЕКЮ) и дялово участие в дружеството в размер на 2.0 млн. щ.д. (1.8 млн. ЕКЮ). От общия размер на заема Банката отпусна за своя сметка заем „А“ с максимален размер 19.0 млн. щ.д. (17.3 млн. ЕКЮ) и заем „Б“ за сметка на участващите банки с минимален размер 9.5 млн. щ.д. (8.6 млн. ЕКЮ). Банката пое в пълен размер стопанския риск, свързан с дяловото ѝ участие.

Вносител на проекта беше „Бояр интернашънъл“ (БИ), регистрирано във Великобритания дружество, намиращо се под контрола на българския гражданин г-н Тодоров и занимаващо се с търговия на български вина в западна Европа и в Япония. Чрез БИ г-н Тодоров беше успял да развие българския износ на вина в посочените направления и да създаде за България солидни позиции на световния винен пазар. С износа си на приблизително 65 млн. бутилки през 1997 г. БИ чрез своето дъщерно дружество и други свързани с него предприятия се нареждаше на водещо място сред износителите на български вина за Великобритания, Япония, Германия, Холандия и други западноевропейски страни. С внесения проект БИ възнамеряваше да развие и стабилизира българското винопроизводство, като модернизира собствените си винзаводи и изгради нова производствена мощност на най-съвременно технологично равнище.

Средствата от инвестицията на Банката и на другите участващи банки заедно с дяловите вноски на акционерите в „Домейн бояр“ трябваше да

обезпечат финансово а) модернизирането и разширяването на производствените мощности на два български винзавода („Винпром“, гр. Ямбол и „Винис“, гр. Шумен) и б) изграждането на нов модерен винзавод в гр. Сливен.

Очакваше се проектът да окаже общо положително въздействие върху българския икономически преход чрез а) подкрепа за една от най-големите частни инвестиции в българското винарство; б) трансфер на технологии, пазарна експанзия и понататъшно утвърждаване на българските вина на световните пазари; и в) запазване и нарастване на заетостта в селскостопанските райони на страната.

ПОУКИ

Обхват на правно-икономическия анализ. Анализите на чувствителността при оценката на проекта следва да се основават на реалистични предположения, отчитащи специфичните за дадения отрасъл обстоятелства и рискове. Това на свой ред може да наложи задълбочено проучване на отрасъла преди самия правно-технически анализ на конкретния проект.

Поетапност. В пазарите, характеризиращи се с висока степен на риска, се препоръчва поетапен подход с прилагане на прецизно дефинирани измерители, въз основа на които да бъдат вземани решенията за понататъшното развитие на проекта.

Полезрение на проекта. За проектите в преработката на селскостопанска продукция е необходим по-широкообхватен правно-икономически анализ, като се започне от предходните технологични етапи по суровинната верига и се стигне до конкурентната обстановка в търговията на дребно с крайните продукти. Това разширяване на анализа отвъд рамките на конкретния проект способства за намаляването на рисковете и за по-реалистичната оценка на проекта в неговата естествена стопанска среда.